

БЮЛЕТЕНЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

Засновник:
Національна асоціація
кредитних спілок України

Свідоцтво про реєстрацію:
КВ №10354 від 06.09.2005 року

Виходить з квітня 2005 року

Передплатний індекс —
94634

Випускаючий
редактор — Оксана Гайдук

Дизайн, макетування
та верстка — Андрій Козинець

Передрук
можливий лише
з посиланням на "Бюлетень
кредитних спілок України"

Національна асоціація
кредитних спілок України

Адреса:
вул. В.Чорновола, 25, 19-ий
поверх, к.49, Київ, 01135
тел./факс: (044) 501-18-75
електронна адреса:
unascu@unascu.org.ua

ЗМІСТ НОМЕРА:

РАДА НАКСУ

Засідання Ради НАКСУ 2

ЗВІТНО-ВИБОРНА КОНФЕРЕНЦІЯ НАКСУ

XXI Звітно-виборна конференція НАКСУ 4

Резолюція XXI Звітно-виборної конференції НАКСУ 6

Звіт Ради НАКСУ 7

Звіт Наглядового комітету 11

Звіт Виконавчої дирекції 12

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОКС НАКСУ

Загальні збори Об'єднаної кредитної спілки НАКСУ 16

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Система кредитних спілок Польщі: прогрес і розвиток
Презентація "Законодавство ЄС, що має вплив на кредитні
спілки: минуле і сьогодення" 19

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

Аналіз фінансової звітності кредитних спілок -
членів НАКСУ за I квартал 2014 року 26

ДО 20-РІЧЧЯ НАКСУ

Сервісні структури НАКСУ 38

З ЖИТТЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

КС "Партнер-Плюс": "Наш колектив - дружня команда" 45

Кредитній спілці "Придунав'я" - 15! 47

Три вещи, которые определяют человека:
труд, честность, достижения 48

СУДОВА ПРАКТИКА

Оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної
виконавчої служби 50

ПОРАДИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Робочий час: правові аспекти 53

ЗАСІДАННЯ РАДИ НАКСУ

9 квітня 2014 року відбулось чергове засідання Ради НАКСУ. На зборах були присутні члени Ради НАКСУ: Анатолій Занюк, Юрій Ковальов, Василь Попович, Олена Макрідіна, Наталія Панчищенко, Оксана Булаєнко, Ігор Кріль, Ганна Семенчук, Ігор Мустафаєв, Валентина Чумаков, Ірина Костюченко, Марія Кишинська, Петро Харченко, Віктор Ейсмонт; члени Наглядового Комітету НАКСУ: Ірина Боголюбова, Олена Грузіна, Володимир Науменко, Анатолій Олійник; Виконавча дирекція НАКСУ: Петро Козинець, Людмила Кравченко, Катерина Калустова.

На розгляд було винесено наступні питання: затвердження протоколу попереднього засідання Ради НАКСУ; звіт Виконавчої дирекції за період, що пройшов після останнього засідання Ради НАКСУ та про поточну ситуацію на ринку кредитних спілок України; про проведення XXI Звітно-виборної Конференції НАКСУ; про підготовку до 20-річного ювілею НАКСУ; про виключення кредитних спілок з членів НАКСУ; різне.

Звітуючи про роботу Виконавчої дирекції НАКСУ, Петро Козинець зазначив, що протягом останніх трьох місяців через політичні події вона проходила в не зовсім штатному режимі. Була прийнята та проаналізова-

на звітність кредитних спілок за 2013 рік. Аналіз засвідчив, що всі річні показники кредитних спілок мають хоч і невелику позитивну динаміку на фоні їх зниження по ринку в цілому, зростають показники по нарощуванню пайового і власного капіталу.

Виконавча дирекція наприкінці грудня – на початку січня активно працювала з питань законодавчих змін. Щоправда, тимчасово з відомих причин подальша робота по даному законопроекту на рівні інших інстанцій призупинена.

Далі Петро Козинець поінформував присутніх про участь членів Виконавчої дирекції НАКСУ у ряді засідань Громадських рад при Нацкомфінпослуг, Міністерстві фінансів та Держфінмоніторингу.

У березні цього року НАКСУ відвідав з візитом Президент WOCCU Брайан Бранч.

Його метою була морально-політична підтримка НАКСУ та руху кредитних спілок України в непростій політичній ситуації та обговорення можливостей підтримки руху КС та НАКСУ відповідним проектом технічної допомоги USAID. Наразі дана робота активно триває.

За останні три тижні, після низки подій у державному регуляторі, 6 кредитних спілок — членів НАКСУ (більше, ніж за два роки в цілому) отримали ліцензії на залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, причому, всі — без участі корупційної складової. Крім того, більше 10 спілок отримали позитивні рішення щодо інших дозвільних процедур.

Президент НАКСУ наголосив, що Асоціація займає дуже активну позицію щодо офіційних оцінок політичної ситуації в державі та ситуації з державним регулятором.

На завершення доповіді Петро Козинець зробив акцент на необхідності консолідації ринку для забезпечення реального перезавантаження держрегулятора. Члени Ради

прийняли до відома звіт Виконавчої дирекції НАКСУ, а також уповноважили Виконавчу дирекцію в разі оперативної необхідності висловлювати офіційну позицію всієї Асоціації з принципових державних питань, вирішення яких потребує ринок.

На засідання Ради НАКСУ було прийняте рішення про проведення XXI Звітно-виборної Конференції НАКСУ 30 травня 2014 року у м. Києві, традиційно об'єднавши цей захід із загальними зборами ОКС НАКСУ та Науково-практичною конференцією.

Що стосується ювілейних святкувань 20-річчя НАКСУ, беручи до уваги виборчу кампанію в державі та загальну політичну ситуацію, Рада НАКСУ прийняла рішення головні ювілейні заходи провести у вересні поточного року. Виконавча дирекція має відпрацювати конкретні пропозиції з цього питання з урахуванням побажань членів НАКСУ.

Під час розгляду наступного питання порядку денного Валентин Камалін, Голова правління КРАКСС „Єдність” з м. Сімферополя, поінформував присутніх про особливості роботи кримських кредитних спілок. Виходячи з наданої інформації, в ході обговорення питання були враховані побажання і інших кредитних спілок, які працюють на окупованій території, і Радою НАКСУ було прийняте рішення про повернення коштів Стабілізаційного фонду кримським кредитним спілкам, які звернулись із відповідною заявою, із збереженням їх членства в НАКСУ. Що ж стосується КС „Авангард” з м. Севастополя, Рада НАКСУ одногослосно проголосувала за її вихід з Асоціації.

ХХІ ЗВІТНО-ВИБОРНА КОНФЕРЕНЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АСОЦІАЦІЇ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

30 травня 2014 року відбулась чергова ХХІ Звітно-виборна Конференція Національної асоціації кредитних спілок України. У ній взяли участь делегати від 99 кредитних спілок із 140 спілок - членів НАКСУ. Також у роботі Конференції взяли участь запрошені гості - в.о. Голови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Максим Поляков, член Комісії Юрій Назаренко, журналісти.

На початку Конференції Голова Ради НАКСУ Анатолій Занюк виступив зі звітом про роботу Ради НАКСУ у звітному періоді. Про результати діяльності Наглядового Комітету НАКСУ доповіла Голова НК Ірина Боголюбова, Виконавчої дирекції - Президент НАКСУ Петро Козинець. Віце-президент НАКСУ Людмила Кравченко виступила з фінансовим звітом Асоціації (*доповіді додаються*).

На Конференції виступив в.о. Голови Нацкомфінпослуг Максим Поляков. Він подякував за запрошення та привітав учасни-

ків засідання з ювілеєм Асоціації, яка нерозривно пов'язана з усією історією кредитної кооперації України, починаючи з перших років. У доповіді очільника Комісії було зроблено акцент на необхідності розвитку та консолідації ринку кредитних спілок і державного регулятора для подолання наслідків кризи та безвідповідальної діяльності попереднього керівного складу Комісії. Максим Поляков звернувся до представників ринку з проханням особисто повідомляти про будь-які прояви корупційних дій і запевнив, що колишня ганебна практика хабарництва та бюрократичного перешкоджання реалізації дозвільних процедур буде рішуче припинена. Також в.о. Голови Комісії поінформував присутніх про основні напрямки роботи регулятора, зокрема, в частині нормативного регулювання діяльності КС та захисту прав вкладників кредитних спілок. Повернення довіри громадян до кредитних спілок Максим Поляков назвав одним з найважливіших завдань для регулятора, професійних об'єднань та КС. На завершення своєї промови Максим Поляков ще раз наголосив, що Нацкомфінпослуг відкриті для пропозицій, конструктивної критики

і зацікавлена в активному діалозі та прозорій взаємодії з ринком.

Учасники Конференції звернули увагу на те, що це був перший випадок присутності і активної участі у Звітно-виборній Конференції НАКСУ керівника Нацкомфінпослуг. На Конференції відбулась, по суті, відверта розмова про всі проблеми взаємодії ринку та регулятора, які накопичилися за останні три роки. Перш за все, це стосувалося реалізації дозвільних процедур. Василь Семич (КС "Взаємопоміч", м. Червоноград, Львівська обл.), Віктор Ейсмонт (КС "Добробут", м. Баранівка, Житомирська обл.) та Богдан Одуд (КС "Народна каса", м. Шепетівка, Хмельницька обл.) навели конкретні приклади необґрунтованих відмов у видачі ліцензій, і, що найгірше - останні відбулись за оновленого складу керівництва державного регулятора. (З цього приводу, з ініціативи Максима Полякова, у понеділок, 2 червня, відбулась робоча зустріч керівників означених спілок з керівництвом Нацкомфінпослуг для розгляду даного питання. Результати даної зустрічі вселяють надію на те, що нинішні обіцянки регулятора не будуть розходитися з практичними реальними кроками).

Людмила Кравченко підняла питання щодо кадрових призначень в профільному Департаменті Нацкомфінпослуг. Голова Нацкомфінпослуг запевнив, що ринок буде поінформований про кандидатури, які будуть призначатись до прийняття рішення.

Олена Маковій (КС "МОЯ РОДИНА", м. Чернігів), Лариса Ком'яті (КС "Калино-

вий міст", м. Мукачеве, Закарпатська обл.), Данія Дзядига (КС "Довіра", м. Золочів, Львівська обл.), Валентина Чумакова (КС "Світовид", м. Первомайськ, Миколаївська обл.), Ігор Кріль (КС "Відродження", м. Трускавець, Львівська обл.) надали ряд інших зауважень та пропозицій щодо дерегуляції ринку, незадовільної роботи Держказначейства, ДВС, недобросовісної роботи фінансових установ, які перебувають поза увагою держрегулятора та асоціацій, ін.

В кінці обговорення на Конференції виступив Член Нацкомфінпослуг Юрій Назаренко. Він привітав учасників Конференції, вручив НАКСУ Лист подяки у зв'язку з 20-річчям Асоціації та відповів на численні запитання делегатів.

На Конференції відбулось переобрання, згідно зі Статутом, чотирьох членів Наглядового комітету НАКСУ. За результатами голосування до складу Комітету увійшли: Ірина Боголюбова (КС "АЖІО", м. Київ), Енвер Махсудов (КС "Юрт", м. Білогірськ, АР Крим), Володимир Науменко (КС "Товариство "Взаємний кредит", м. Мелітополь), Олена Маковій (КС "МОЯ РОДИНА", м. Чернігів). Разом із новообраними членами у Комітеті продовжать виконувати свої обов'язки Олена Грузіна (КС "Партнер", м. Славутич, Київська обл.), Ірина Махник (КС "Гільдія вуглекопів", м. Червоноград, Львівська обл.) та Анатолій Олійник (КС "Благо", м. Бердянськ Запорізької обл.).

Учасники Конференції підтримали пропозицію Ради НАКСУ щодо перенесення

офіційного урочистого святкування 20-річчя Асоціації на осінь поточного року, беручи до уваги політичну ситуацію в країні на даний час.

Після закінчення обговорення доповідей та відповідей на запитання було прийнято відповідну резолюцію Конференції (додається).

Максим Поляков, в.о. Голови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг:

- Моє враження від Конференції НАКСУ дуже позитивне, а тепер, після її закінчення, воно навіть більш позитивне, ніж коли я йшов сюди. Передусім, відчувається здорова енергетика. Є реальні проблеми, які я бачу як керівник державного регулятора і мені зрозуміло, що можна змінити вже сьогодні. Найголовніше, що сьогодні від ринку надходять конструктивні

пропозиції, які ми маємо відпрацювати. Зараз посилюються вимоги як до самого регулятора (до чого я особисто закликаю і наполягаю на персональній відповідальності), так і до асоціацій та керівників кредитних спілок. Ми не можемо працювати відірвано від ринку, і він має надавати конкретні пропозиції і робити певні конкретні кроки разом з нами.

Приємно, що абсолютна більшість пропозицій була конструктивна. Ми плануємо протягом найближчих двох-трьох тижнів провести круглий стіл, де на обговорення були б винесені усі напрацювання, була б вироблена "дорожня карта" і після підписання ми почали б по ній працювати.

Щодо критики. Вона буде завжди, оскільки регулювання не може завжди подібатися усім. Але я вважаю своїм завданням працювати так, щоб її мінімізувати шляхом прозорого і зрозумілого регулювання.

Резолюція XXI Звітно-виборної Конференції НАКСУ

м. Київ

30 травня 2014 року

1. Діяльність Ради НАКСУ за звітний період визнати задовільною.

2. Діяльність Наглядового комітету НАКСУ за звітний період визнати задовільною.

3. Діяльність Виконавчої дирекції НАКСУ визнати задовільною.

4. Конференція НАКСУ звертається до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), з вимогою про:

- створення сприятливих умов для розвитку, а не для знищення, кредитної кооперації, як унікальної форми фінансової самоорганізації громад;

- здійснення невідкладних конкретних кроків спрямованих на дерегулювання діяльності кредитних спілок;

- припинення практики створення формальних та бюрократичних перешкод при здійсненні дозвільних процедур;

- налагодження конструктивного діалогу між Нацкомфінпослуг та НАКСУ, передусім щодо:

а) запровадження практики спільного опрацювання та погодження проектів регуляторних актів з НАКСУ, іншими всеукраїнськими асоціаціями кредитних спілок, експертами ринку кредитної кооперації;

б) проведення регулярних зустрічей керівництва Нацкомфінпослуг з представниками кредитних спілок України;

в) невідкладної організації широкого обговорення концептуальних змін до законодавства про кредитні спілки.

5. Конференція НАКСУ доручає Виконавчій дирекції НАКСУ продовжити та активізувати проведення внутрішніх ревізій, поширивши її на всі КС - члени НАКСУ. В разі необхідності вивчити питання про забезпечення додаткового фінансування цього напрямку діяльності.

6. Провести восени 2014 року урочистості та науково-практичні заходи присвячені 20-річчю НАКСУ.

РІЧНИЙ ЗВІТ НАЦІОНАЛЬНОЇ АСОЦІАЦІЇ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

ЗВІТ РАДИ НАКСУ НА ХХІ ЗВІТНО- ВИБОРНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ НАКСУ

Шановні делегати і гості Звітно-вибірної Конференції НАКСУ!

На попередній Звітно-вибірній Конференції ми звітували про результати 2012 року і обговорювали наші завдання напередодні 20-ти річчя НАКСУ. І ось ми стоїмо на порозі цієї дати. Стоїмо із гордістю, з болем і надією. Звісно, дещо нижче від імені Ради НАКСУ буде надано звіт про проведену роботу, розглянуті питання та ухвалені рішення. Однак сьогодні ні в кого вже не виникає сумнівів, що тепер ми зобов'язані не закликати в черговий раз представників держави до порозуміння та зміни гніву на милість, а поставити питання руба. І замість пошуку методів і засобів подолання перешкод, які створювалися для кредитних спілок з боку державної регуляторної машини, спрямувати свої зусилля на розбудову кардинально іншої системи взаємовідносин з державою. І це досить просто, якщо, для початку, з боку держави буде змінено існуючу практику у сферах дозвільних процедур, розробки та запровадження регуляторних вимог, а також усвідомлення необхідності у створенні сприятливих умов для розвитку, а не знищення кредитної кооперації як унікальної форми фінансової самоорганізації громад. Чи є таке твердження безпідставним? Безперечно, ні.

Сьогодні ми вкотре говоримо про це,

оскільки і тепер кредитні спілки, за умови відсутності будь-яких зауважень щодо їх фінансового стану, продовжують одержувати відмови та "залишення без розгляду" з боку Нацкомфінпослуг при спробах отримати необхідні ліцензії, зареєструвати відокремлені підрозділи чи внести зміни до реєстраційних карток. І тепер, при розробці проектів регуляторних актів, як, наприклад, щодо запровадження внутрішнього аудиту (контролю), регулятор відмовляється взяти до уваги специфіку діяльності кредитних спілок, у складі яких вже є орган, який виконує функції внутрішнього контролю - ревізійна комісія, - наполягаючи натомість на створенні додаткового підрозділу з подібним функціоналом, що призведе до дублювання та управлінського хаосу. І тепер, коли ми наводимо приклади інших країн світу, де кредитна кооперація відбулася, про необхідність запровадження комплексної підтримки діяльності кредитних спілок, в тому числі, шляхом вирішення завдань щодо захисту прав кредиторів, стягнення проблемної заборгованості, розширення переліку фінансових інструментів, запровадження системи рефінансування, надання державних гарантій щодо банківських депозитів кредитних спілок тощо, наші пропозиції завжди зупиняє твердження державних чиновників про відсутність необхідного бюджетного фінансування. Так, грошей зав-

ЗВІТНО-ВИБОРНА КОНФЕРЕНЦІЯ НАКСУ

жди не вистачає. Однак хіба це не прерогатива держави - налагодити виконання судових рішень з боку ДВС чи забезпечити дотримання законодавства з боку Держказначейства? Чи це потребує додаткових бюджетних видатків? І чому у березні 2014 року, одразу після кривавих подій на Майдані, за умови відсутності пропозицій про співпрацю з боку всім відомих юридичних фірм, кредитними спілками самотужки було отримано значну кількість ліцензій, а вже у квітні і травні кредитні спілки знову отримали значну кількість пропозицій від цих юридичних фірм і "залишення без розгляду" та відмови в отриманні ліцензій з боку Нацкомфінпослуг? Чому і досі фінансово стабільні кредитні спілки продовжують рахувати такі відмови, кількість яких в окремих випадках починає вимірюватися десятками? Це лише декілька прикладів, однак вони показові. І перед тим, як перейти безпосередньо до звіту, Рада НАКСУ пропонує включити всі зазначені вище завдання до Резолюції XXI Конференції НАКСУ і передати її до Кабінету Міністрів України, Нацкомфінпослуг та Адміністрації Президента України. Час поставити ці завдання перед нашим профільним регулятором і врешті-решт вимагати участі регулятора у їх вирішенні. Час жити по-новому!

Звітуючи за період, що пройшов після минулорічної Конференції, передусім треба зазначити, що цей час Рада НАКСУ працювала в оновленому складі. Згідно зі Статутом НАКСУ, цьому передували звітно-виборні обласні конференції кредитних спілок - членів НАКСУ, за результатами проведення яких до складу Ради увійшли 20 представників кредитних спілок від абсолютної більшості областей України, м. Києва та м. Севастополя. Головою Ради було обрано Анатолія Занюка (КС "Ощадність", м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл.), заступ-

никами Голови Ради НАКСУ - Юрія Ковальова (КС "Кредитсталь", м. Маріуполь Донецької обл.) та Ігоря Мустафаєва (КС "АР МОУ", м. Одеса), Секретарем Ради - Олену Макрідіну (КС "Народний кредит", м. Київ).

Обов'язки членів Президії за рішенням Ради НАКСУ було покладено на Анатолія Занюка, Юрія Ковальова, Ігоря Мустафаєва, Олену Макрідіну, Ірину Костюченко (КС "Народна воля", м. Чернігів), Ігоря Кріля (КС "Відродження", м. Трускавець Львівської обл.) та Миколу Чумакова (КС "Світовид", м. Первомайськ Миколаївської обл.).

Серед ключових об'єктів уваги Ради НАКСУ, передусім, варто виділити наступні:

- налагодження ефективного діалогу з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, та поглиблення співпраці з іншими органами державної влади;
- налагодження діалогу зі Всеукраїнською асоціацією кредитних спілок;
- спрямованість на забезпечення співпраці з усіма представницькими об'єднаннями кредитних спілок на принципах пріоритетності інтересів КС, консолідованих лобістських зусиль та добросовісної конкуренції у наданні сервісних та консалтингових послуг;
- забезпечення постійної взаємодії з органами управління НАКСУ.

З моменту останнього звіту Рада НАКСУ провела 4 засідання. Зокрема, на серпневому засіданні Ради НАКСУ, яке пройшло у Львові, окрім організаційних, розглядалися питання щодо участі НАКСУ у черговій IX Звітно-виборній Конференції Української Світової Кооперативної Ради (УСКР). Цю Конференцію було проведено в рамках X Світового Конгресу Українців 20 серпня 2013 року за участю представницьких делегацій НАКСУ та ВАКС від України, Централі Українських Кооператив Америки (ЦУ-

КА) та Української Кооперативної Ради Канади (УКРК). При цьому, до складу виборних органів УСКР було рекомендовано: Петра Миколайовича Козинця - до складу Ради директорів Української Світової Кооперативної Ради, Катерину Віталіївну Калустову - до складу Контрольної Комісії.

Також на цьому засіданні було схвалено проект Звернення Української Світової Кооперативної Ради до Президента України В. Януковича з проханням підтримки розвитку національної системи кредитної кооперації та залучення професійних об'єднань до обговорення стратегії розвитку кредитно-кооперативної системи України. Зазначений проект в подальшому було затверджено на Конференції УСКР та надіслано Президенту України разом із копіями до Кабінету Міністрів України та Нацкомфінпослуг. Зрозуміло, що реагування від Президента Януковича годі було і чекати. Так само не надійшло жодної відповіді як від Кабміну, так і від Нацкомфінпослуг. Мабуть, були сильно завантажені грандіозними державними справами. Проте тепер у більшості адресатів буде багато часу для роздумів наодинці. Ми ж зі свого боку хочемо, нарешті, впевненості в тому, що державні чиновники будь-якого рівня не тільки зроблять правильні висновки з долі попередників, але й навчаться дослухатися до волі людей і вести конструктивний діалог без палаючих шин та сотень втрачених людських життів.

Продовжуючи діяльність у напрямі донесення позиції кредитних спілок до органів державної влади, Радою НАКСУ було ухвалено низку рішень щодо представництва НАКСУ у громадських радах при Нацкомфінпослуг та Антимонопольному комітеті України. При цьому, треба нагадати, що, крім участі у вказаних радах, НАКСУ також представлена у громадських радах при Міністерстві фінансів України та Держфінмоніторингу.

Також члени Ради НАКСУ взяли активну і безпосередню участь у підготовці і проведенні "Майстер-класу "Ефективність, успіх, якість", який відбувся у вересні минулого року і був присвячений практичним аспектам діяльності кредитних спілок.

Серед інших Радою НАКСУ розглядалися питання щодо виконання та затвердження бюджетів Асоціації, заслуховування та обговорення звітів Виконавчої дирекції НАКСУ, припинення участі НАКСУ у Міжнародному бюро кредитних історій, питання членства кредитних спілок в НАКСУ. Зокрема, при обговоренні бюджету НАКСУ на 2014 рік, витратну частину якого було оптимізовано та скорочено, одним із пріоритетних напрямів діяльності та фінансування було визнано проведення внутрішніх ревізій в кредитних спілках - членах НАКСУ. Зважаючи на ефективність відпрацьованої в рамках Проекту "АгроІнвест" методології проведення таких перевірок, було вирішено збільшити фінансування цієї статі за рахунок додаткових членських внесків.

Як завжди, з боку Ради НАКСУ приділялася постійна увага питанням моніторингу результативності діяльності Виконавчої дирекції НАКСУ. На кожному із засідань Ради НАКСУ розглядалися періодичні звіти Виконавчої дирекції, інформація про хід виконання бюджету Асоціації, питання фінансової дисципліни кредитних спілок - членів НАКСУ. За підсумками 2013 року Рада ухвалила рішення про виконання бюджету НАКСУ в повному обсязі, а достовірність даних щодо фінансового стану НАКСУ було підтверджено аудиторським висновком Аудиторської компанії "УПК - Аудит ЛТД" (Свідоцтво АПУ № 2228 від 26.01.2001 року, дія якого продовжена до 04.11.2015 року рішенням АПУ від 04.11.2010 року № 221/3). При цьому, дохідна частина бюджету в частині надход-

жень членських внесків та процентних доходів була виконана на 82,57% (635 755 гривень фактично проти 700 000 гривень запланованих). Натомість обсяг процентних надходжень від розміщення коштів НАКСУ на депозитних рахунках в банках склав 119,49% (776 655 гривень фактично проти 650 000 гривень запланованих), однак, зважаючи на те, що розміщення коштів НАКСУ в ОКС НАКСУ здійснювалося у мінімальних обсягах, відповідні доходи склали лише 4 285 гривень або 2,68% від запланованих за цією статтею. Також до складу доходів у 2012 році увійшли додаткові членські внески, включаючи додаткові внески на проведення конгресів, форумі та сплату реєстраційного внеску за участь кредитних спілок у Світовій конференції Всесвітньої ради кредитних спілок на загальну суму 208 800 гривень проти 140 000 гривень, запланованих бюджетом. Таким чином, фактичні бюджетні надходження склали 1 625 495 гривень при планових 1 720 000 гривень або на 5,49% менше, ніж передбачалося.

Щодо фінансових фондів НАКСУ, то при бюджетному плануванні на 2013 рік поповнення фінансових фондів НАКСУ не очікувалося. Натомість мало місце поповнення стабілізаційного фонду в сумі 56 201 гривень та зменшення суми центрального резерву ліквідності на 10 097 гривень.

При виконанні витратної частини на понесення операційних витрат бюджет виконано на 94,17% (за планом визначено 1 720 000 гривень, по факту витрачено 1 619 795 гривень), що зумовило бюджетний профіцит в сумі 47 326 гривень.

Затвердженим Радою НАКСУ бюджетом на 2014 рік передбачено грошові надходження до доходної частини бюджету у сумі 1 565 000 гривень (640 000 гривень - надходження від обов'язкових членських внесків, 702 000 гривень - надходження від розміщення коштів на депозитних ра-

хунках в банках та 223 000 гривень додаткових членських внесків на проведення конференцій тощо) за умови, що планового поповнення фінансових фондів НАКСУ до бюджету не закладалося. Щодо запланованих операційних витрат, то їх сума дорівнює сумі планових доходів. Таким чином, бюджетом НАКСУ передбачено фінансування витратної частини за рахунок обов'язкових членських внесків у розмірі менше 41% від загальних планових доходів, що вимагає від членів НАКСУ неухильного дотримання дисципліни сплати членських внесків.

Щодо членства в НАКСУ варто зазначити, що наразі членами НАКСУ є 140 кредитних спілок, активи яких складають майже 600 мільйонів гривень, а кількість членів становить понад 280 тисяч осіб.

І на завершення дозвольте поінформувати вас щодо ще однієї з постанов Ради НАКСУ. Йдеться про відзначення 20-ї річниці від створення НАКСУ, яка настане 09 червня 2014 року. Зрозуміло, що це - не прохідна дата. Це - перший вагомий ювілей, привід не тільки для підсумків та аналізу, але й для свята. Однак, за глибоким переконанням членів Ради НАКСУ, сьогодні, коли в Україні лунають постріли, а наші з вами колеги зі зброєю в руках на Луганщині та Донеччині виборюють майбутнє нашої країни, не час для святкування. Саме тому на останньому своєму засіданні Радою НАКСУ було вирішено провести відзначення 20-ліття НАКСУ восени. Сподіваймося, що до того часу в нашому житті запанує мир, а позитивні зміни та трансформація, через які пройшло громадянське суспільство України, відбудуться і в органах державної влади. І ми зустрінемося, і відсвяткуємо наш ювілей! Як підсумок, як новий старт і як перемогу!

Голова Ради НАКСУ   Анатолій Занюк

ЗВІТ НАГЛЯДОВОГО КОМІТЕТУ НАКСУ НА XXI ЗВІТНО-ВИБОРНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ НАКСУ

Шановні колеги!

Наглядний комітет у звітному періоді працював у наступному складі:

Ірина Боголюбова - голова Наглядного комітету;

Володимир Науменко - заступник голови Наглядного комітету;

Олена Грузіна - секретар Наглядного комітету;

Анатолій Олійник - член Наглядного комітету;

Ірина Махник - член Наглядного комітету;

Ігор Росипайло - член Наглядного комітету;

Енвер Махсудов - член Наглядного комітету.

В цьому складі Наглядний комітет був представлений на всіх засіданнях Президії НАКСУ та Ради НАКСУ.

Наглядним комітетом НАКСУ за звітний період було проведено 4 засідання, на яких розглядалися питання поточної діяльності НАКСУ у відповідності з компетенцією Наглядного комітету визначеною статутом та положенням. Постійна увага на засіданнях Наглядного комітету приділялась питанням виконання та цільового використання коштів бюджету НАКСУ, відповідності Статуту рішень Ради, Президії та Виконавчої дирекції, вирішення кадрових питань, відповідності діяльності НАКСУ нагальним потребам кредитних спілок.

Користуючись нагодою, хочу подякувати всім обласним асоціаціям кредитних спілок - членів НАКСУ, які в 2013 році організовано провели конференції в свої регіонах та обрали членів Ради НАКСУ від області.

Члени Наглядного комітету були присутні на обласних конференціях по обранню членів Ради НАКСУ як спостерігачі, контролювали легітимність проведення конференцій та відповідність обраних членів Ради НАКСУ вимогам Положення про Раду НАКСУ.

В 2014 році, у відповідності з вимогами що зазначені в Положенні про Наглядний Коміте-

ту НАКСУ (п.3, п/п 3.4), закінчується повноваження 4 членів Наглядного комітету НАКСУ, в тому числі:

Ірина Боголюбова (КС "АЖІО" м. Київ);

Володимир Науменко (КС "Товариство "Взаємний кредит" м. Маріуполь);

Ігор Росипайло (КС "Прикарпаття - сім" м. Івано-Франківськ);

Енвер Махсудов (КС "ЮРТ", м. Білогорськ).

Наглядний комітет констатує, що протягом звітнього періоду:

- Рішення Ради, Президії та посадових осіб Виконавчої Дирекції НАКСУ відповідали вимогам чинного законодавства, Статуту та внутрішнім положенням НАКСУ, рішенням Конференції НАКСУ та програмам розвитку НАКСУ, а рішення посадових осіб Виконавчої дирекції не суперечили рішенням Ради НАКСУ.

- Загальна дохідна частина бюджету була виконана на 94,51%.

- Витратна частина бюджету була виконана на 94,17%.

Достовірність даних щодо фінансового стану НАКСУ було підтверджено аудиторським висновком Аудиторської компанії "УПК - Аудит ЛТД", яким визначено, що система обліку НАКСУ відповідає її розміру, структурі і виду діяльності та забезпечує належний збір і обробку інформації, необхідної для складання фінансової звітності. Наявна інформація дає повне уявлення про реальний склад активів та пасивів балансу НАКСУ.

Фінансова звітність Національної асоціації кредитних спілок України складена за дійсними даними бухгалтерського обліку відповідно до вимог чинного законодавства і в усіх суттєвих аспектах відображає фактичний фінансовий стан НАКСУ станом на 31.12.2013 року за результатами діяльності з 01.01.2013 року по 31.12.2013 року.

Голова Наглядного комітету НАКСУ **Ірина Боголюбова**

ЗВІТ ВИКОНАВЧОЇ ДИРЕКЦІЇ НА ХХІ ЗВІТНО-ВИБОРНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ НАКСУ

Шановні делегати! Вельмишановні гості!

Через десять днів Національна асоціація кредитних спілок України відмічатиме свій 20-річний ювілей. За 20 років наша асоціація разом з усіма кредитними спілками України переживала різні часи. Сьогодні, в переддень славного ювілею, пропонуємо здійснити короткий екскурс в історію. Тим більше, що історія НАКСУ тісно пов'язана з історією нашої незалежної України, з усіма її успіхами і підйомами та всіма кризами, стагнаціями і драматичними подіями.

Умовно нашу історію можна поділити на декілька періодів.

1994-1996 роки - період зародження та становлення кредитних спілок та НАКСУ. Період шаленої інфляції, становлення національної валюти, а з іншого боку - період ентузіазму та безкорисливої самовіддачі перших ініціаторів відродження кредитно-кооперативного руху.

1996-1999 роки - період зміцнення кредитних спілок в Україні та побудови системи НАКСУ. Період встановлення правил гри на ринку, які запроваджувала НАКСУ. підтримка міжнародних інституцій та проєктів технічної допомоги. В цей період були створені Навчально-методичний центр та Сервісний центр НАКСУ, почала створюватись стабілізаційна програма і фінансові фонди асоціації.

1999-2002 роки - період випробування першою фінансовою кризою та становлення самодостатності кредитних спілок та НАКСУ. Це період майже одномоментного трикратного падіння курсу національної валюти, період, в якому кредитні спілки та НАКСУ залишились практично без зовнішньої підтримки, до якої вже всі звикли. Не дивлячись на всі ці складнощі та перевірку

на витримку якраз в цей період і кредитні спілки, і Національна асоціація змогли не лише вистояти, а й стали в повному обсязі самодостатніми та незалежними.

2002-2008 роки - період динамічного розвитку руху кредитних спілок, економічної стабільності в державі та зміцнення НАКСУ. Це був період стабільності національної валюти, росту економіки, фінансового зміцнення кредитних спілок та НАКСУ, розвитку та зміцнення фінансових програм асоціації, повноцінної державної підтримки. Період запровадження державного регулювання. Водночас, це був період і певних перекосів, розшарування кредитних спілок за розміром активів, певної комерціалізації в частини кредитних спілок за рахунок нехтування кооперативними принципами та неадекватної оцінки і реакції на ці явища з боку державного регулятора. Іншими словами, мало місце явище, яке можна характеризувати як "головокружение от успехов". В цей же період не без активної участі держрегулятора та іноземних помічників відбувся і розкол самого руху кредитних спілок. Якраз десятирічний ювілей цієї події в кредитно-кооперативному русі нещодавно відмічали наші колеги з ВАКС.

Кінець 2008-2010 рік - період фінансової та економічної кризи, кризових явищ в кредитних спілках та падіння довіри до кредитної кооперації. Це період різкого збільшення прострочених кредитів практично у всій системі, гучних скандалів у цілому ряду кредитних спілок. За цей час практично збанкрутувало близько 10 кредитних спілок - членів НАКСУ, ще стільки ж приблизно вижили, але до сьогоднішнього дня не можуть вийти на стабільний рівень. Держава повністю відвернулася від кредитних спілок. Активи кредитних спілок зменшились втричі.

2010-2013 роки - період рецесії. Падіння ринку припинилось, але ренесансу не відбу-

вається. Це період масового антипіару, чітко спланованої кампанії з дискредитації кредитної кооперації, державної політики гноблення малого бізнесу, фермерства, сільськогосподарської та кредитної кооперації - іншими словами, всього, що заважає великому капіталу. Кожен рік зміна керівного складу держрегулятора, а, відповідно, і непослідовність в його діях. Корупційна складова в роботі регулятора стала головним пріоритетом і чіткою системою, яка лише посилювалася з кожною зміною керівництва Комісії.

В цих умовах відсутність падіння ринку і навіть щорічне невелике зростання показників, яке відбувається не завдяки, а всупереч державній політиці тільки підкреслює послідовність та наполегливість лідерів та активу кредитних спілок, бажання працювати для людей та їх добробуту.

А тепер про звітний період роботи Національної асоціації. З попереднього аналізу чітко видно, що ситуація на ринку кредитних спілок за великим рахунком повністю віддзеркалює ситуацію в державі в цілому. І звітний період не є виключенням. Останній рік діяльності НАКСУ припав, мабуть, на найбільш драматичний період, що переживає наша держава. Незважаючи на те, що кредитні спілки за визначенням стоять поза політикою, дотримуватись цього принципу в нас останнім часом не зовсім виходить. Сьогодні мало знайдеться кредитних спілок в Україні, які б не підтримували революцію гідності, революцію проти корупції та свавілля, революцію європейського вибору. Не превеликий жаль, наші випробування після перемоги революції не закінчились. Зовнішня неприкрита агресія в поєднанні з шаленим супротивом внутрішніх агресивних противників демократії та української незалежності не дають можливості для стабілізації та розвитку кредитних спілок. Звісно, на чутливий фінансовий ринок не можуть не впливати революції, а тим більше воєнні дії. Ви бачите, які негаразди відбуваються в банківській системі, про перевагу в надійності якої, на відміну від кредитних спілок, нам всі розповідали протягом останніх п'яти років.

Тому якщо порівнювати ситуацію в бан-

ках з діяльністю кредитних спілок в цей непростий час, то нам навіть є чим сьогодні пишатися. По-перше, абсолютна більшість кредитних спілок навіть в найскладніші періоди не зупиняли кредитування. Активи кредитних спілок - членів НАКСУ за 2013 рік виросли майже на 50 млн. грн. (? 10%). Кредитний портфель за рік зріс на 27 млн. грн. (6%). Особливо приємно відзначити зростання капіталу кредитних спілок на 25%, причому, зростання як за рахунок пайового капіталу (перш за все, завдяки цілеспрямованій діяльності в реалізації дозвільних процедур нашого славного регулятора), так і за рахунок власного капіталу (тільки резервний капітал зріс на 15%) - а це вже наслідки правильних висновків для всіх з кризи 2008-2009 років, зробленого керівництвом кредитних спілок.

На фоні динаміки 2013 року маємо гірші показники першого кварталу 2014 року, окремі з них продемонстрували невелике падіння до 2-3%. Причина, мабуть, всім зрозуміла - до узагальнених показників тимчасово не включені дані по окремих кредитних спілках Криму та Севастополя, та й ситуація на сході не додає оптимізму.

Про кримські кредитні спілки - члени НАКСУ хотілося б сказати окремо. Мабуть, без перебільшення можна сказати, що ситуація з кредитними спілками Криму та Севастополя для більшості з нас є найбільш болісним питанням. Ми завжди пишались більшістю кредитних спілок Криму. Ще більше пишаємось сьогодні. Розуміючи всю складність ситуації, просто злість від власного безсилля, не можемо сьогодні не доповісти - із 12 спілок окупованого регіону зі складу НАКСУ вийшли лише одна. Навіть звіти за перший квартал 2014 року до НАКСУ надало більше половини з них. Давайте привітаємо сьогодні учасників Конференції Енвера Махсудова та Мустафу Шабанова і подякуємо всім нашим колегам з Криму за їх мужність, вірність та активну співпрацю.

Шановні колеги, говорячи про результати діяльності кредитних спілок у цей складний звітний період, хочемо ще раз підкреслити, що абсолютна більшість спілок - членів

НАКСУ весь період не зупиняли кредитування, не понесли суттєвих втрат та відтоку фінансових ресурсів (тоді як банки за 4 місяці втратили 75 млрд. грн.), 85 % кредитних спілок - членів НАКСУ залишаються прибутковими за результатами роботи у звітному періоді. І головна заслуга в позитивних результатах діяльності по праву належить лідерам та менеджменту наших кредитних спілок, які в надзвичайно складних політичних та економічних умовах утримують ситуацію, знаходять вихід зі становища навіть при вкрай деструктивній позиції регулятора з дозвільних процедур, про яку вже говорилося у доповіді Ради НАКСУ.

Позитивно сприяла фінансовому стану кредитних спілок і діяльність фінансових фондів НАКСУ у звітному періоді. За 2013 рік та I квартал 2014 року Стабфондом, фондом технічної допомоги та Програмою "Старт" була надана зворотна фінансова допомога 24 кредитним спілкам за 45 договорами на загальну суму близько 2,8 млн. гривень (для порівняння: у минулому звітному періоді сума допомоги складала 1,6 млн. грн.). До цих показників логічно додати 168 кредитів Об'єднаної кредитної спілки НАКСУ на загальну суму майже 16 млн. гривень, якими скористалися більше 50 кредитних спілок. Особливо актуальною була дана допомога при ситуації з відсутністю ліцензій на залучення вкладів у значної частини кредитних спілок, які, маючи відмінні показники, роками не можуть отримати ліцензію. Згідно з версією високопрофесійного держрегулятора, "причина відмови у видачі ліцензії - неграмотність при підготовці менеджментом КС пакетів документів і непрофесійності юридичних експертів НАКСУ". Мабуть, стажу роботи на ринку 10-20 років недостатньо, щоб на рівних вести діалог з працівниками Нацкомфінпослуг, де плинність кадрів сягає 50% щорічно.

Звітуючи про діяльність Виконавчої дирекції НАКСУ за рік своєї роботи, можна багато говорити про те, що було зроблено по кожному напрямку окремо. Мабуть, великої необхідності в цьому немає. Скажу тільки, що все робилося в штатному режимі. Як і в попередні роки, регулярно виходив журнал

"Бюлетень кредитних спілок України" і безкоштовно розповсюджувався серед всіх бажуючих, незалежно від членства в НАКСУ. В звичайному режимі працювали Навчально-методичний центр та Інформаційно-консультативна служба - 8 власних семінарів для більш ніж 300 учасників, видано 10 методичних збірників, більше 100 відповідальних працівників кредитних спілок за підтримки НМЦ пройшли обов'язкову перепідготовку та склали іспити. Підготовлено та проведено 3 науково-практичні конференції. Активно продовжено співпрацю з Всесвітньою Радою кредитних спілок та Українською світовою кооперативною Радою. В штатному режимі функціонує веб-сайт НАКСУ та форум сайту, надруковано фінансову звітність за 2013 рік 118 кредитних спілок.

До новацій сміливо можна віднести впровадження системи служби внутрішніх ревізій - за звітний період вже 10 спілок пройшли відповідну перевірку за підтримки американського Проекту "АгроІнвест" і ця практика буде поширюватись та розвиватись.

Щодо виконання рішень попередньої Конференції з приводу співпраці з Національною Комісією та іншими органами державної влади. Про це вже детально говорилося у доповіді Ради НАКСУ. Доповню наступне: до позитиву можна віднести тільки те, що трохи покращилась співпраця з питань опрацювання змін у нормативній базі, але якщо оцінювати її за 100-бальною шкалою, то оцінка буде, мабуть, 30-40% від бажаної.

В кінці минулого року відбулись позитивні зрушення в порозумінні ринку та регулятора щодо головних аспектів законодавчих змін.

Слава Богу, закінчились "страшилки" про обов'язкову реорганізацію кредитних спілок, що працюють з депозитами, в кооперативні банки. Досягнуто компромісу в інших важливих питаннях - вимог до проведення загальних зборів, розширення функціональних можливостей спілок, ряду інших питань. Непорозуміння залишаються

тільки по двох, але, на нашу думку, важливіших питаннях. Перше питання - це преславна та корупційноємна проблема - дозвільні процедури. Ну дуже вже хочеться регулятору ввести обов'язкове ліцензування діяльності кредитних спілок, які працюють на пажах, всупереч Закону про фінансові послуги.

Друга проблема - всім зрозуміла необхідність впровадження саморегулювання на ринку розуміється регулятором як необхідність створити окрему структуру кредитних спілок, причому, створити під проводом самого регулятора та з його безпосереднім впливом на вся рішення і примусово, не зважаючи на антимонопольне законодавство, загнати туди всі спілки. Цікаво, що це має спільного із саморегулюванням і який дідько за все це заплатить?! І якщо така структура буде створена, то навіщо тоді взагалі ринку сам регулятор?

Тішить тільки одне: на відміну від регулятора, позицію НАКСУ в цьому питанні підтримує Всесвітня Рада кредитних спілок, деякі міністерства і навіть Адміністрація Президента.

З цього приводу хочу звернути увагу присутніх на те, що остання зустріч керівника Комісії з широким колом керівників кредитних спілок з актуальних проблем відбулась тільки на початку головування добре відомого всім п. Волги в 2010 році. (Зустріч минулого року з п. Візіровим з чітко визначеним обмеженим списком присутніх, з вимогою не тільки попередньо надати питання, а й підготувати відповіді на них, брати до уваги, мабуть, не варто).

Ми вітаємо присутність на нашій Конференції в.о. Голови Комісії п. Полякова. Мабуть, ніхто навіть не пам'ятає про подібну подію в минулому. Це вселяє сподівання на те, що ми дійсно вже живемо в новій Україні і все в нас у майбутньому буде так, як у Європі.

Користуючись нагодою, висловлюємо надію на те, що і у подальшій роботі у нас буде відпрацьована реальна співпраця і зустрічі керівництва Комісії з ринком будуть регулярними, буденними та взаємно корисними.

Ми також сподіваємось, що у питаннях нормативної бази та регуляторної діяльності Ко-

місія не обмежиться косметичними змінами, а за участю ринку проведе повну дерегуляцію. Всі вимоги та нормативи, які сприяють стабільності в роботі кредитних спілок, мають бути залишені. Але все те, що ніяк не впливає на рівень роботи, а тільки ускладнює життя і ринку, і регулятору бюрократизацією та непотрібне нікому, крім корупціонерів, паперотворення, має бути відмінено. Для розуміння тільки один приклад: більше половини стабільних кредитних спілок роками не можуть отримати нову ліцензію. В той же час, жодного прикладу відмови у видачі ліцензії з причини фінансового стану або виявлених недоліків в роботі за останні роки ринок не знає. Результат - всі перевантажені паперами, ринок вже чотири роки стоїть на місці, а банкрутство окремих спілок продовжується. В чому ж тоді логіка? Кому потрібне таке державне регулювання? Ринку не потрібне, захисту прав споживачів це нічого не дає, державі це теж нічого не дає, хіба що окремим її представникам. Тому ще раз закликаємо: давайте разом зробимо так, щоб загублені життя Небесної сотні не були марними.

Шановні колеги!

У доповіді Голови Ради вже говорилось про рішення перенести офіційне святкування 20-річного ювілею НАКСУ на осінь поточного року. Сьогодні дійсно більш важливо підтримати наших колег з Донецької та Луганської областей, яким зараз найскладніше, дехто з них навіть керують самообороною у своїх регіонах. Але ми віримо, що вистіймо, і в єдиній незалежній Україні настане мир та злагода. А кредитні спілки з державним регулятором спільно запрацюють над розвитком ринку, поширенням таких необхідних сьогодні фінансових послуг для мільйонів українських громадян. І тоді ми зможемо гідно відсвяткувати ювілей і з впевненістю планувати майбутнє на наступні 20 років процвітання.

Дякую всім за увагу! Слава Україні!

Президент НАКСУ   Петро Козинець

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОБ'ЄДНАНОЇ КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ НАКСУ

30 травня 2014 року у Києві пройшли загальні збори Об'єднаної кредитної спілки Національної асоціації кредитних спілок України.

Станом на 1 січня 2014 року загальна чисельність членів ОКС НАКСУ складала 71 кредитну спілку, з якої на загальних зборах особисто були представлені 48 КС, що становить більше 50 % членів ОКС.

Після затвердження порядку денного учасники зборів перейшли до заслуховування звітів про діяльність органів управління ОКС НАКСУ у 2013 році.

Людмила Кравченко, Голова правління ОКС НАКСУ, зазначила, зокрема, що протягом звітного періоду відбувалась певна динаміка членства ОКС: 2 кредитні спілки набули членства, 5 припинили. Припинення членства було пов'язане, по-перше, з самодостатністю КС в межах власних ресурсів, по-друге — з необхідністю оптимізації пасивів для покращення фінансового стану.

Протягом 2013 року мало місце поживлення кредитування. Однак поточного року ситуація змінилась. ОКС НАКСУ має достатню кількість вільного ресурсу, проте, зважаючи на сьогоднішню економічну ситуацію, змушена бути максимально обережною в кредитуванні КС сходу України та розміщенні коштів на банківських депозитах.

Через нестабільну ситуацію в країні динаміки активів, яка була наприкінці минулого року, сьогодні в ОКС не спостерігається. Натомість з'явилась тенденція до зниження рівня простроченості. Зокрема, ОКС вдалося вирішити питання з врегулюванням взаємовідносин з частиною кредитних спілок, що мали заборгованість за кредитами. Крім того, у зв'язку з порушенням положень Статуту ОКС НАКСУ через прострочену заборгованість за наданими кредитами загальними зборами було прийняте рішення про припинення членства в ОКС НАКСУ ряду кредитних спілок з наступним ужиттям відповідних заходів з примусового стягнення боргів.

Звітуючи про роботу правління ОКС НАКСУ, Людмила Кравченко зазначила, що за період з 1 січня по 31 грудня 2013 року було надано 129 кредитів та відкрито кредитних ліній на загальну суму понад 12 млн. грн. Протягом 2013 року зафіксовано тенденцію до зростання капіталу за рахунок додаткового пайового капіталу, в той час як обов'язковий пайовий капітал лишається на постійному рівні. Це пояснюється тим, що кредитні спілки охочіше направляють свої кошти на розміщення в додаткові пайові внески в ОКС, ніж розміщують їх у банках. Принагідно Людмила Кравченко подякувала членам ОКС НАКСУ за те, що, завдяки

готовності і довірі кредитних спілок ОКС НАКСУ має можливість виконувати свої зобов'язання щодо задоволення кредитних потреб КС перед іншими членами.

Аналіз показників регулятивного капіталу, активів, зважених за ступенем ризику, та активів свідчить про підвищення якості активів ОКС НАКСУ. При цьому станом на 31.12.2013 року активи, зважені за ступенем ризику, покриті регулятивним капіталом на 88%.

В рамках контролю адекватності покриття простроченості правлінням ОКС НАКСУ здійснювалось регулярне зіставлення обсягу всієї проблемної заборгованості із сумами страхового резерву, резервного капіталу та показників обов'язкового пайового капіталу, який сформовано лише кредитними спілками, що припустилися порушень режиму сплати кредитів, отриманих в ОКС НАКСУ. Всі прострочені кредити в повному обсязі перекриті за рахунок резервів та обов'язкових пайових внесків членів ОКС. Коефіцієнт платоспроможності ОКС НАКСУ станом на 31.12.2013 року дорівнює 87,75% при нормативному значенні не менш ніж 8 відсотків. Також виконані і решта нормативів, передбачених законом.

Цього року з'явився ще один звіт – звіт про результати діяльності та письмові висновки про результати проведених перевірок структурним підрозділом з проведення внутрішнього аудиту. Цим підрозділом протягом звітного періоду було проведено 19 перевірок щорічної та щоквартальної періодичності щодо дотримання законодавства та

внутрішніх документів при здійсненні операцій ОКС НАКСУ та перевірки достовірності та повноти інформації, яка надається спостережній раді, ревізійній комісії, загальним зборам членів ОКС НАКСУ та Нацкомфінпослуг.

Ревізійна Комісія ОКС НАКСУ протягом 2013 року працювала у штатному режимі. Її висновок підтвердив, що у звітному періоді ОКС НАКСУ працювала у відповідності зі Статутом та затвердженими положеннями. Фінансово-господарська діяльність ОКС провадилася згідно з чинним законодавством, що підтверджено аудиторським висновком.

У висновку незалежного аудитора про результати перевірки фінансової звітності та звітних даних ОКС НАКСУ, наданому аудиторською компанією ТОВ «УПК-Аудит Лтд», зазначено, що річні звітні дані за 2013 рік, складені для подання до Нацкомфінпослуг, відповідають вимогам до їх складання і справедливо й достовірно відображають: фінансову і кредитну діяльність кредитної спілки; склад активів та пасивів балансу; доходи та витрати, результат її діяльності.

Після заслуховування усіх звітів учасники загальних зборів затвердили звіти спостережної ради, правління, кредитного комітету, висновок ревізійної комісії, річну звітність та результати фінансово-господарської діяльності ОКС НАКСУ за 2013 рік.

Проаналізувавши ситуацію із заборгованістю за кредитами, що склалася впродовж кількох років щодо ряду кредитних спілок – членів ОКС НАКСУ („Бліц-кредит”

(м. Севастополь), „ОПМФ” (м. Одеса), „Президент-клуб”, „Селянський кредит” (м. Чернігів), „Златоград” (смт Комінтернівське Одеської обл.), „Ресурс”, „Кримське ТВК” (м. Сімферополь), „Лугань-кредит” (м. Луганськ), „Спартак” (м. Рівне)), загальними зборами було прийняте рішення про виключення їх з ОКС НАКСУ за порушення статутних вимог.

Щодо здійснення розподілу нерозподіленого доходу, що залишився у розпорядженні ОКС НАКСУ за результатами 2013 фінансового року, учасники зборів підтримали пропозицію президії спрямувати його частину на поповнення резервного капіталу та розподілити на обов'язкові пайові внески членів ОКС НАКСУ.

Далі учасники засідання ознайомилися та взяли до відома бюджет ОКС НАКСУ на 2014 рік та підтримали пропозицію про визначення Аудиторської компанії “УПК-Аудит ЛТД” для підтвердження достовірності і повноти річної звітності ОКС НАКСУ за

2014 фінансовий рік із залученням до аудиторської перевірки аудиторів цієї фірми, внесених до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ.

З метою приведення у відповідність до вимог чинного законодавства внутрішніх положень ОКС НАКСУ на загальних зборах було затверджено нову редакція Положення про правління ОКС НАКСУ.

Наступним питанням порядку денного було обрання чотирьох членів спостережної ради і двох членів ревізійної комісії ОКС НАКСУ, термін повноважень яких спливає 2013 року. За результатами голосування новообраними членами спостережної ради ОКС НАКСУ стали: Олег Арсьонов (КС „Єдність”, м. Херсон), Ігор Мустафаєв (КС „АР МОУ”, м. Одеса), Віталій Чмутенко (КС „Народний кредит”, м. Тростянець Сумської області) та Анатолій Олійник (КС „Благо”, м. Бердянськ). Наряду з ними у спостережній раді ОКС НАКСУ продовжать роботу: Юрій Ковальов (КС «Кредит-сталь», м. Маріуполь), Олена Маковій (КС «Моя родина», м. Чернігів), Анатолій Занюк (КС «Ощадність, м Кам'янець-Подільський), Володимир Коломацький (КС «Агро-Кредит», м. Старобільськ Луганської обл.) та Юрій Тягур (КС „Святий Мартин”, м. Мукачеве).

До складу ревізійної комісії було обрано Ірину Боголюбову (КС „Ажіо”, м. Київ) та Олену Грузіну (КС „Партнер”, м. Славутич Київської області). У складі ревізійної комісії працюватимуть далі: Оксана Булаєнко (КС «Господар», м. Макарів), Ірина Костюченко (КС „Народна воля”, м. Чернігів), Оксана Ряска (КС «Нарцис», м. Хуст), Ганна Семенчук (КС «Кредит-Чорнобиль», м. Умань) та Тетяна Хлопоніна (КС «Карат», м. Куп'янськ Харківської обл.).

СИСТЕМА КРЕДИТНИХ СПІЛОК ПОЛЬЩІ: ПРОГРЕС І РОЗВИТОК

У травні цього року на запрошення Проекту технічної допомоги USAID „АгроІнвест” у Києві перебував Голова варшавського офісу Національної асоціації кредитних спілок Польщі Павел Гжесік. В рамках візиту пан Гжесік був частим гостем Національної асоціації кредитних спілок України і люб’язно погодився відповісти на запитання журналіста НАКСУ.

— Пане Павеле, що нового з’явилося у польській системі скоків за 2 останні роки?

— Можна сказати, що відбулась «маленька революція» з точки зору закону. Каса Крайова багато років була саморегулювальною організацією, а тепер у нас є державний регулятор — Комісія фінансового нагляду. Ми оцінюємо це як дуже важливий етап розвитку, тому що польські кредитні спілки з року в рік неупинно розвивались і тепер вони є важливою складовою фінансового сектора Польщі.

Зі створенням державного регулятора, починаючи з цього року, польські кредитні спілки отримали можливість стати учасниками державної системи гарантування вкладів (до цього моменту доступ до фонду страхування депозитів мали лише банки). Рані-

ше для кредитних спілок у Касі Крайовій діяла система взаємного страхування депозитів. Цю функцію виконувала страхова компанія, заощадження кожної особи були забезпечені на суму 100 тис. євро. Сьогодні реалізацію цієї функції припинено і передано її до вищезначеного державного фонду.

Фонд страхування депозитів не отримує державних субсидій, його наповненням займаються банки і кредитні спілки. Депозити учасників системи — вкладників і банків, і кредитних спілок застраховані цим фондом на 100 тис. євро, і це свідчить про відсутність дискримінації. Хочу зазначити, що сьогодні ще жодна кредитна спілка не скористалася коштами даного фонду, оскільки такої необхідності не виникало. Для іміджу кредитних спілок це грає дуже велику роль, в офісі кожної присутня інформація про те, що всі депозити вкладників КС застраховано в державному фонді гарантування.

— У чому полягає представницька функція Каси Крайової, функції регулювання та нагляду?

— Каса Крайова виконує три головних функції. Першу покладено на центральну кредитну спілку. В ній акумульовано кошти на ліквідність кредитних спілок, фінансову

допомогу. Друга функція — контрольна, на відміну від державного органа, який здійснює функцію нагляду. Зокрема, всі члени Каси Крайової зобов'язані регулярно надавати свої фінансові звіти. Це нескладно, оскільки всі члени системи користуються одним програмним забезпеченням і мають уніфіковану модель звітів. В Касі Крайовій працюють внутрішні інспектори, які здійснюють постійний контроль звітності.

Третя функція нашого об'єднання — представницька. Вона полягає у представленні інтересів кредитних спілок у польському парламенті, державному регуляторі та на міжнародному рівні у Всесвітній Раді Кредитних Спілок (WOCCU).

— **Каса Крайова має розгалужену інфраструктуру. Розкажіть про неї докладніше.**

— Так, і вона досить потужна. Сюди входять страхові установи, благодійний фонд, підприємство, яке займається розробкою і супроводом обов'язкового для всіх скоків програмного забезпечення, неурядові організації з фінансової просвіти, рейтингове агентство, інвестиційний фонд, система розв'язання суперечок між скоками в межах системи, туристичні компанії, власне періодичне видання та професійні громадські організації.

Також польські кредитні спілки отримали можливість працювати з юридичними особами, так званим «третім сектором» — костелами, волонтерськими, неурядовими організаціями, жіночими об'єднаннями,

житловими кооперативами та ін. з набуттям ними членства у кредитних спілках та доступом до всіх послуг, надаваних ними.

— **Скільки скоків входить до складу Каси Крайової? Які їх основні показники (розмір активів, депозити, позики, членство), динаміка?**

— Сьогодні їх кількість складає 55, загалом у Польщі працює 1892 філії кредитних спілок і їх кількість постійно зростає. Загальні активи складають понад 4 млрд. євро, а членство становить 2,6 млн. осіб. Це найбільша єдина мережа у Польщі.

Щодо динаміки зазначу, що основні показники впевнено свідчать про постійний ріст і членства, і активів польських кредитних спілок. Ми є частиною фінансового ринку, який стабільно зростає, і, на щастя, у нас немає жодних драматичних проблем

— **Чи актуальне для польських кредитних спілок питання конкуренції з банківськими установами?**

— Як і в усьому світі, у нас є здорова конкуренція між фінансовими установами. Тим більше, що наша спеціалізація, наш головний продукт — це споживче кредитування. Ми займаємо свою нішу на ринку, не надаємо великих, іпотечних чи „довгих” кредитів, не кредитуємо підприємства, хоча в законі таку можливість закріплено.

— **Що стало метою Вашого візиту до України?**

— Мій візит до Києва проходить в рамках

Проекту технічної допомоги USAID „Агро-Інвест”, фінансованого Американським агентством з міжнародного розвитку. Мене запросили працювати над одним з компонентів Проекту щодо доступу до фінансових послуг шляхом розширення лінійки більш доступних фінансових продуктів. Після детального вивчення особливостей української системи небанківських фінансових установ я зможу дати певні рекомендації для більшої ефективності її роботи. Крім того, триває консультативна співпраця з українськими колегами в частині підготовки змін до українського законодавства про кредитні спілки. У Польщі процедура входження до ЄС вже позаду, і вона є гарним прикладом для країн, які претендують на членство у євроспільноті. Для України у цьому плані важливо мати максимум інформації, зокрема, щодо процесу неоголошення і адаптації національного законодавства про кредитні спілки до вимог Євросоюзу.

— Які саме зміни до українського законодавства про кредитні спілки потрібно внести для його імплементації до вимог Євросоюзу та які лобістські зусилля мають бути докладені, виходячи з польського досвіду?

— Базуючись на польському досвіді, зазначу наступне. Для того, щоб кредитні спілки Польщі могли розвиватися, а не припинили свою діяльність, в кількох банківських директивах, де прописані вимоги до фінансових установ, для них були зроблені виключення. Зокрема, для наших кредитних

спілок було б дуже важко виконувати вимогу до власного капіталу в розмірі 5 млн. євро. Тому польський уряд підняв це питання ще на стадії ведення переговорів з представниками Євросоюзу напередодні входження Польщі до його складу. У підсумку з вищезазначених директив Польща була виключена.

Крім того, сьогодні фінансовий ринок Польщі отримав нові інструменти — Регламент з вимог до капіталу (CRR) і Директиву з вимог до капіталу (CRD IV). Цей пакет директив відповідає Базельським угодам, містить рекомендацію КПП і у ньому повторно вимогу до капіталу у розмірі 5 млн. євро, а також вимогу формування додаткових резервів TIR1, TIR2, TIR3. До їх прийняття спонукала велика кількість проблем у банків, збанкрутілих на піку кризи. Це превентивна міра для збереження банків у разі потенційної кризи. Але вони не стосуються кредитних спілок — для них також зроблено виключення.

Перед формальним входженням країни до ЄС тривала широка дискусія в різних тематичних напрямках між урядом та громадянським суспільством. У підсумку вдалося уникнути загроз для кредитних спілок Польщі, зберегти їх як кредитні інституції і створити сприятливе середовище для їх подальшого розвитку.

Законодавство ЄС, що має вплив на кредитні спілки минуле і сьогодення

КИЇВ – 12-23 травня 2014 року

Європейська мережа кредитних спілок - Місія

Починаючи з 2004 року, рух кредитних спілок розташовується у Брюсселі. Його місія полягала у :

- Інформаційних кампаніях, спрямованих на підвищення обізнаності про кредитні спілки і мікрофінансування
- Поглибленні взаємодії з інституціями ЄС шляхом інформаційно-освітніх заходів і кампаній про кредитні спілки
- Активному залученні на політичному і законодавчому рівнях для отримання підтримки кредитних спілок

Розділ II: Загрози та можливості

Законодавство-попередник пакету вимог до капіталу (2006 р.)

2004 рік: Базельський Комітет з банківського нагляду приймає рамкову угоду «Про міжнародну конвергенцію вимірювання та вимог до капіталу».

Директива про організацію та ведення бізнесу кредитними установами (2006/48)

- Ст. 2: Ця Директива не застосовується до [...]
  - В Ірландії – до кредитних спілок і до товариств взаємного кредитування,
  - В Польщі – до «Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo – Kredytowe» (кредитних спілок) та до Банку господарства крайового,
  - В Об'єднаному Королівстві, [...] до кредитних спілок і муніципальних банків.
- Ст. 4.1: (1) «Кредитна установа» означає: (а) підприємство, чий бізнес полягає у отриманні депозитів або інших поворотних коштів від населення і у наданні кредитів за власний рахунок; або [...]

Директива про рівень достатності капіталу інвестиційних фірм та кредитних установ (2006/49)

Ст. 3: (а) «Кредитна установа» означає кредитну установу у значенні, як визначається Ст. 4.1 Директиви ЄС 2006/48/ЄС;

Розділ I: Європейська мережа кредитних спілок (ЄМКС/ENCU)

Європейська мережа кредитних спілок - Члени

- ТОВ «Асоціація Кредитних Спілок Британії» (ABCUL)
- Центральна Федерація Кредитних Спілок Румунії (FEDCAR)
- Естонська Спілка Кредитних Кооперативів (EUCS)
- Ірландська Ліга Кредитних Спілок (ILCU)
- Рух Кредитних Спілок Македонії (Ощадний Дім FULM)
- Національна Асоціація Кооперативних Ощадних і Кредитних Спілок, Польща (SKOK)
- Інколи інші, неєвропейські, рухи кредитних спілок (Україна)

В рамках законодавчого поля Європейського Союзу кредитні спілки сприймаються як кредитні установи. Протягом останнього десятиріччя було прийнято багато законодавчих актів про кредитні установи, які стосуються вимог до капіталу, споживчих кредитів, платіжних послуг, протидії відмиванню грошей, тощо.

Велика частина законодавства ЄС, що розповсюджується на кредитні спілки, створює значні загрози для кредитних спілок Великої Британії, Ірландії, Польщі, Естонії і Румунії. Характерні особливості кредитних спілок часто невідомі, навіть попри те, що кредитні спілки суттєво відрізняються від комерційних надавачів кредитних послуг в ряді напрямків:

- Кредитні спілки – демократичні, фінансові кооперативи, що знаходяться у власності їх членів;
- Це установи, що належать місцевим громадам, які організовані на основі загального об'єднання членів;
- Є неприбутковими організаціями; і
- Обов'язки управління ними здійснюються радою директорів на добровільній основі.

На наступних слайдах перелічений ряд ключових законодавчих положень ЄС, що сприймаються як занадто обтяжливі для кредитних спілок настільки, що вони навіть можуть інколи загрожувати самому існуванню спілок. За допомогою кампаній з підвищення обізнаності ENCU домоглася того, що державні члени ЄС мають можливість виключити кредитні спілки з законодавства ЄС, коли воно застосовується на національному рівні.

Пакет вимог до капіталу (CRD IV, 2013 р.)

- Після консультацій у 2010 і 2011 роках Комісія запропонувала переглянути у 2011 році Директиви від 2006 року. Перегляд було заявлено після публікації нових світових стандартів щодо банківського капіталу (Базельські угоди III).
- Після обговорення в Парламенті і Раді Європи цей Пакет набув чинності у липні 2013 р. Правила CRDIV застосовуються з 1 січня 2014 року, їх покликаним було вирішення вразливих моментів, що були продемонстровані банківськими установами під час кризи, а саме, недостатні рівні капіталу. Пакет встановлював більш суворі пруденційні вимоги для банків, вимагаючи від них утримання достатніх резервів і ліквідності капіталу.
- Пакет CRDIV складається з Директиви (що вимагає від держав-членів досягнення певних результатів, не наполягаючи на методах їх досягнення), та з Регламенту (негайного до запровадження у всіх країнах-членах, який не потребує заходів для його виконання).
  - Директива 2013/36 запроваджує правила для організації і ведення бізнесу кредитними установами та їх пруденційним наглядом.
  - Регламент 575/2013 запроваджує вимоги до рівнів достатності капіталу, що розповсюджуються на інвестиційні фірми і кредитні установи; правила для їх розрахунку та пруденційного нагляду за ними.
- Питання, що викликає занепокоєння: Встановлення порогу для реєстрації кредитних установ і резервів капіталу (рівні) у сумі 5 млн. євро.

Пакет вимог до капіталу (CRD IV, 2013 р.)

Директива про доступ до діяльності кредитних установ і пруденційного нагляду за кредитними установами і інвестиційними фірмами (2013/36)

Регламент про пруденційні вимоги для кредитних установ і інвестиційних фірм (575/2013)

- Ст. 2.5: Ця Директива не застосовується у наступних випадках:
  - В Естонії – до «кредитних спілок», що діють у якості кооперативних підприємств у відповідності до законодавства про кредитні кооперативи;
  - В Ірландії – до кредитних спілок і до товариств взаємного кредитування;
  - В Польщі – до «Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowe – Kredytowe» (кредитних спілок) та до Банку господарства крайового;
  - В Об'єднаному Королівстві, [...] до кредитних спілок і муніципальних банків.

Ст. 4.1: (1) «Кредитна установа» означає підприємство, чий бізнес полягає у отриманні депозитів або інших поверотних коштів від населення і у наданні кредитів за власний рахунок;

9

Директива про споживче кредитування (CCD, 2008 р.)

- Нова версія Директиви про споживче кредитування була прийнята 2008 року. Її основною ціллю є подальша інтеграція ринків і підвищення рівня споживчого захисту.
- Кредитори зобов'язані використовувати стандартизовану передконтрактну інформаційну форму (Європейська Стандартна Інформація про Споживчий Кредит), коли пропонується кредит у будь-якій країні-члені ЄС.
- Споживачі отримують Річну відсоткову ставку виплати (PBC/APR – єдину цифру, гармонізовану на рівні ЄС, що становить вартість кредиту).
- Крім того, Директива передбачає два істотних права для споживачів: споживачі мають право вийти з кредитного договору без пояснення будь-яких причин впродовж періоду у 14 днів після укладення договору. Вони також матимуть можливість погасити свій кредит раніше у будь-який час, натомість кредитор може зажадати виплати справедливої і об'єктивно обгрунтованої компенсації.

10

Директива про споживче кредитування (CCD, 2008 р.)

- Директива 2008/48 про споживчі кредитні договори**
  - Ст. 2.5: Держави-члени можуть визначати, що лише Статті [...] застосовуються до кредитних договорів, що укладаються організацією, яка: [...] (b) не отримує прибуток для будь-яких інших осіб, окрім її членів; [...]
- Держави-члени повинні перенести Директиву у своє національне законодавство до 12 червня 2010 р.
- У листопаді 2011 р., ЄС Директивою 2011/90 вносить зміни у частину II Додатку I, що передбачає додаткові умови для розрахунку річної відсоткової ставки виплат за кредитом.
- У травні 2012 року Комісія публікує Методичні рекомендації щодо застосування Директиви з огляду на вартість та річну відсоткову ставку виплат за кредитом.

11

Директива про заставне кредитування (MCD, 2014 р.)

- Директива про заставне кредитування була прийнята 4 лютого 2014 року, вона спрямована на створення спільного ринку заставного кредитування з високим рівнем споживчого захисту в рамках ЄС. Вона охоплює як забезпечене, так і іпотечне кредитування.
- Основні положення Директиви включають вимоги до інформації про споживачів, основоположні базові правила і стандарти надання послуг (а саме: обов'язки щодо порядку ведення бізнесу, вимоги до компетенції та рівня знань персоналу), обов'язок проведення оцінки кредитоспроможності споживачів; положення про завчасне погашення; положення про позики у іноземній валюті; положення щодо обмежувальних практик; деякі загальні високорівневі принципи (а саме: стосовно фінансової освіти, оцінки майна та заборгованості і викупу) та вимоги паспортизації для кредитних посередників, що відповідають формальним вимогам держав-членів, в яких вони здійснюють діяльність.

12

Директива про заставне кредитування (MCD, 2014 р.)

- Директива 2014/17 про споживчі кредитні договори щодо житлової нерухомості**
  - Ст. 3.2.3: Держави-члени можуть прийняти рішення не застосовувати [...] (е) цю Директиву до кредитних договорів, кредитором в яких виступає організація, що визначена в рамках Статті 2(5) Директиви. [...]
- Держави-члени повинні перенести положення Директиви у своє національне законодавство до березня 2016 р.

13

Директива про розрахункові рахунки (PAD, 2014 р.)

- У травні 2013 р. Комісія запропонувала проєкт Директиви про прозорість і співставність оплати за розрахункові рахунки, заміну розрахункового рахунку і доступ до базового розрахункового рахунку.
- Пропозиція Комісії покликана вирішити питання у трьох основних сферах:
  - Співставність оплати за розрахункові рахунки: шляхом полегшення процесу порівняння оплати за обслуговування розрахункових рахунків банками і іншими надавачами розрахункових послуг в ЄС
  - Заміна розрахункового рахунку: шляхом встановлення простої і швидкої процедури для споживачів, що воляють замінити свій рахунок на рахунок у іншому банку або у іншому надавачі розрахункових послуг
  - Доступ до розрахункових рахунків: шляхом надання споживачам ЄС, які бажають відкрити розрахунковий рахунок, не будучи резидентами країни, де розташований надавач розрахункових послуг, можливості це зробити. Більш того, положення Директиви покликані забезпечити можливість споживачам ЄС, незалежно від їх фінансового стану, відкривати розрахунковий рахунок, що дозволить їм здійснювати основні операції такі, як отримання заробітної плати, пенсії, оплата комунальних послуг.

14

Директива про розрахункові рахунки (PAD, 2014 р.)

- ENCU в основному висловлювала занепокоєність щодо положення, яке стосується вимоги щодо відкриття базового розрахункового рахунку (Стаття 15). Парламент прийняв зміни до першого абзацу цієї Статті, в якому йдеться, що «Держави-члени можуть відмовитися від зобов'язання, коли надавачі розрахункових послуг становлять виключення з Ст. 2.5 Директиви CRD IV».
- Рада погодилась на цю пропозицію у грудні 2013 р. та погодилась внести зміни у весь обсяг застосування Директиви шляхом надання державам-членам можливості вирішити чи застосовувати чи ні у повному обсязі або частково положення Директиви PAD для установ, зазначених у Ст. 2.5 Директиви CRD IV.
- Коли Парламент та Рада розпочали переговори у січні 2014 р. задля досягнення домовленостей перед виборами, ENCU висловила підтримку ключових позицій Ради, оскільки були висвітлені додаткові проблеми, пов'язані з змінами часових рамок надання послуг (Стаття 10), пов'язаними зборами (Стаття 17), інформацією про оплату (Стаття 4) і з послугами овердрафту (Стаття 16).

15

Директива про розрахункові рахунки (PAD, 2014 р.)

- В березні інституції досягли угоди у першому читанні щодо Директиви, що містить наступну редакцію її обсягу застосування:
  - Ст. 1.5 [...] Держави-члени можуть прийняти рішення не застосовувати всі або частину положень цієї Директиви до установ, зазначених у Статті 2(5) Директиви 2013/36/EU. [...]

16

Директива про послуги з виплати коштів (PSDII, 2014/2015)

- У листопаді 2007 року в установах ЄС було прийнято першу Директиву про послуги з виплати коштів (PSD). Вона була покликана забезпечити, щоб система електронних платежів – зокрема, операцій з безготівкового зарахування коштів, безкаштного списання коштів та карткових платежів – функціонувала між країнами ЄС так само легко, ефективно і безпечно, як і в межах окремих країн ЄС завдяки формуванню правової основи створення Єдиної зони платежів у євро (SEPA). Крім того, Директива мала посилити права та захист усіх користувачів послуг з виплати коштів (споживачів, роздрібних торговців, великих і дрібних компаній та державних органів влади).
- Через посилення на попередника пакету країн – членам ЄС – дозволялося не виконувати положення Директиви про кредитні спілки:
- Директива 2007/64 про послуги з виплати коштів на внутрішньому ринку**
  - Стаття 2.3. Країни – члени ЄС мають право не застосовувати всі або частину положень цієї директиви до установ, на які посилається стаття 2 Директиви 2006/48/ЄС, за винятком тих, на які посилаються перший і другий абзаци зазначеної статті.

Директива про послуги з виплати коштів (PSDII, 2014/2015)

- У липні 2013 року Комісія презентувала нову Директиву, яка скасовувала дію Директиви про послуги з виплати коштів і внесла зміни до кількох інших директив. Директива була названа PSDII і спрямовувалася на відкриття ринку платежів та, як наслідок, визнання надавачів платіжних послуг з числа третіх осіб (як-то онлайн платіжні системи у системі електронної комерції) та послуг з ініціації платежів, що пропонуються ними. Директива PSDII продовжує надавати країнам ЄС можливість звільняти кредитні спілки від виконання вимог Директиви:
- Пропозиція щодо Директиви про послуги з виплати коштів на внутрішньому ринку**
  - Стаття 2.3. Країни ЄС мають право не застосовувати всі або частину положень цієї Директиви до установ, на які посилається Стаття Article 2(5)(2)-(23) Директиви 2013/36/EU, за винятком тих, на які посилаються абзаци 5(2), (3) зазначеної Статті.
- Парламент прийняв ці зміни у квітні 2014 року, але жодна з них не скасовує згаданий вище виняток. Рада все ще веде переговори з приводу Директиви. Прийняття Угоди першого читання заплановане на другу половину 2014 року за головування Італії.

Банківський Союз (2008-2014)

I - Єдиний механізм нагляду (SSM)

- Єдиний механізм нагляду забезпечує нагляд найбільших транскордонних банківських груп, функції нагляду за якими будуть передані Європейському центральному банку. Національні органи нагляду продовжуватимуть здійснення поточного нагляду за дрібнішими установами. При цьому Європейський центральний банк одержуватиме дані нагляду і матиме право втручатися в процес нагляду за цими установами.
- Регламент 1024/2013 покладає на ЄЦБ спеціальні завдання щодо політики пруденційного нагляду за кредитними установами**
  - Стаття 2 [...] Установи, на які посилається Стаття 2(5) Директиви 2013/36/EU Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про доступ до діяльності кредитних установ та пруденційний нагляд за кредитними установами та інвестиційними компаніями (2), не підпадають під завдання з нагляду, що покладені на ЄЦБ відповідно до статті 4 цього Регламенту. [...]

Банківський Союз(2008-2014)

II - Єдиний механізм вирішення (SRM)

- Єдиний механізм вирішення (SRM) покликаний доповнити Єдиний механізм нагляду (SSM) та забезпечити, що, якщо, попри суворий нагляд, банк має серйозні труднощі, їх вирішення здійснюватиметься ефективно і з мінімальними витратами для платників податків та реальної економіки.
- Хоча Єдиний механізм вирішення й не містить явного винятку для кредитних союзів, Комісія завжди забезпечувала Європейській мережі кредитних спілок, що внаслідок неучасті кредитних спілок в Єдиному механізмі нагляду від них не вимагається і участь в Єдиному механізмі вирішення.
- У квітні 2014 року після розгляду Пропозиції про регламент Парламент прийняв Угоду першого читання, яка встановила єдині правила та єдиний порядок вирішення труднощів у кредитних спілках та певних інвестиційних компаніях у рамках Єдиного механізму вирішення та Єдиного банківського фонду вирішення труднощів. Як очікується, угоду буде опубліковано в офіційному інформаційному бюлетені ЄС у²⁰

Банківський Союз (2008-2014)

III - Схеми гарантування депозитів (DGS)

- Оновлену схему гарантування депозитів було презентовано ще в 2010 році. Вона покликана гармонізувати національні системи гарантування депозитів та запровадити європейський вимір гарантування через дозвіл національним фондам позичати кошти один одному. Нова Директива зберігає гармонізоване покриття на рівні 100 тис. євро на одного вкладника та на один банк. Гарантії продовжуватимуть пропонуватися у формі відшкодування у разі ліквідації банку.
- Пропозиція щодо Директиви про (оновлені) Схеми гарантування депозитів** була презентована у липні 2010 року і на той час включала такі посилання:
  - Стаття 2.1. Для цілей даної Директиви застосовуються такі визначення: [...] (f) 'Кредитна установа' означає господарський суб'єкт, діяльність якого полягає в залученні від населення депозитів та інших коштів на поворотній основі та наданні кредитів за власний рахунок, як це визначено статтею 4(1) Директиви 2006/48/ЄС; [...]

Банківський Союз (2008-2014)

III - Схеми гарантування депозитів (DGS)

- Разом з внесенням змін до Пакету вимог до капіталу було внесено зміни і до посилання до винятки. Політична угода, досягнута в 1-му кварталі 2014 року, містить такі посилання:
  - Стаття 2.1. Для цілей даної Директиви застосовуються такі визначення: [...] (9) 'Кредитна установа' означає кредитну установу, як вона визначена в пункті (1) Статті 4(1) Регламенту (EU) No 575/2013
  - (10) Ця Директива не є перепною до віднесення країнами ЄС до числа кредитних установ, які визначені пунктом (1) Статті 4(1) Регламенту (EU) No 575/2013 Європейського Парламенту і Ради і не підпадають під визначення Директиви 2013/36/EU Європейського Парламенту і Ради відповідно до Статті 2(5) зазначеної Директиви. При цьому країни ЄС мають бути спроможними прийняти рішення про те, що для цілей даної Директиви з центральним органом і всіма афілійованими з ним кредитними установами поведуться як з єдиною кредитною установою.

Банківський Союз (2008-2014)

III - Схеми гарантування депозитів (DGS)

- Оскільки Регламент CRD IV підпадає під дію Директиви CRD IV (яка встановлює виняток для кредитних союзів), національні органи регулювання мають бути спроможними звільнити кредитні спілки від необхідності виконання певних положень Директиви про схеми гарантування депозитів.
- Попри підтвердження положення про виняток (звільнення) для кредитних спілок Рада хотіла передбачити можливість скасування винятку. Втім, положення про виняток (звільнення) для кредитних спілок не є справжнім обґрунтуванням; воно не встановлює правову базу. Іншими словами, воно не є обов'язковим до виконанням з правової точки зору.

Важливо: Виняток CRDIV та перегляд CCD

Розділ III: Що непокоїть нас на даному етапі

25

Методичні рекомендації Організації з економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР): автоматичний обмін інформацією (АЕОІ, 2014)

- У лютому 2014 року ОЕСР опублікувала свої "Стандарти автоматичного обміну фінансовою звітною інформацією" для уможливлення співробітництва з податковими органами та запобігання уникненню від сплати податків.
- У ЄС ці стандарти впроваджені через Директиву про заощадження (EUSD) та Директиву про адміністративне співробітництво (DAC).
- Відповідно до Пропозиції про Директиву про оподаткування доходів на заощадження у формі процентних платежів (EUSD) система збирає дані про заощадження фізичних осіб нерезидентів. Після шестирічних обговорень країни ЄС уклали угоду про цю директиву в березні 2014 року. Її офіційне опублікування очікується в 2-му кварталі 2014 року.

26

Методичні рекомендації Організації з економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР): автоматичний обмін інформацією (АЕОІ, 2014)

- **Директива 2011/16** про адміністративне співробітництво у сфері оподаткування (DAC) охоплює правила і процедури обміну інформацією про "інші форми доходів", такі як доходи від зайнятості, директорська винагорода, виплати за договорами страхування життя, пенсійні виплати та доходи від нерухомості.
- У червні 2013 року Комісія запропонувала зміни до Директиви 2011/16, якими її дія поширюється на дивіденди, приріст капіталу та залишки на рахунках.
- Країни ЄС регулярно залучаються до обговорення проекту Директиви про адміністративне співробітництво у сфері оподаткування. Очікується, що остаточна редакція директиви буде готова у листопаді 2014 року. У цьому процесі Парламент відіграє лише консультативну роль.
- **Що непокоїть?** Європейська мережа кредитних спілок хоче знати, на кого покладається обов'язок збирати інформацію про нерезидентів. Необхідно провести правовий аналіз того, яким чином запропоновані нововведення можуть змінити документацію про доступ до членства для потенційних членів кредитних спілок. У цьому зв'язку можуть бути корисними рекомендації регуляторних органів.

27

Директива про боротьбу з доходами, одержаними злочинним шляхом (4th AMLD, 2014/2015)

- У лютому 2013 року Комісія презентувала Пропозицію про Директиву про запобігання використанню фінансової системи для відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму.
- Парламент прийняв документ про свою позицію з цього питання в березні 2014 року. Обговорення в Раді продовжуються. Очікується, що перший офіційний документ з цього питання буде прийнято в другій половині 2014 року за головування Італії.
- **Що непокоїть?** Занепокоєння стосуються суперечливих заяв органів захисту даних та АМЛ. Наразі незрозуміло, що будуть зобов'язні роботи кредитні спілки у разі прийняття Директиви: здійснювати безперервний моніторинг рахунків, перевіряти джерела коштів у разі здійснення великих транзакцій. Незрозумілими залишаються і потенційні вимоги до програмного забезпечення.

28

Регламент про загальний захист даних (GDPR, 2014/2015)

- У січні 2012 року Комісія презентувала свою Пропозицію про Регламент про захист фізичних осіб в частині обробки даних про осіб та вільного руху таких даних (Регламент про загальний захист даних).
- Регламент визначає єдиний набір правил про захист даних, покликаний посилити відповідальність та підзвітність, національні органи захисту даних та "право бути забутих".
- Парламент прийняв свої зміни на пленарному засіданні 12 березня, але в Раді досі існують розходження в думках членів ЄС. Ухвалення часткового загального підходу було заплановане на червень 2014 року, але країни ЄС вже продемонстрували свої позиції, що відрізняються від позиції Парламенту.
- **Що непокоїть?** Запровадження посади спеціаліста, відповідального за захист даних, в організаціях, які обліковують дані про понад 5 тис. осіб, а також точне визначення обов'язків, що покладатимуться на організації, які братимуть на роботу таких спеціалістів.

29

Дякую за увагу!

PAWEŁ GRZESIK
pawel.grzesik@skok.pl

30

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК - ЧЛЕНІВ НАКСУ ЗА І КВАРТАЛ 2014 РОКУ

Членами НАКСУ станом на 01.04.2014 є 140 кредитних спілок. Дані по кредитних спілках, які виключені з Державного реєстру фінансових установ, у цьому аналізі відсутні. Крім того, у зв'язку з нестабільною ситуацією із кримськи-

ми та севастопольськими кредитними спілками, дані по цих спілках не включені до загального підрахунку. Таким чином, у розрахунках даних, приведених на одну кредитну спілку, враховується 120 кредитних спілок - членів НАКСУ.

ЗВЕДЕНИЙ РЕЙТИНГ ВСІХ КРЕДИТНИХ СПІЛОК - ЧЛЕНІВ НАКСУ

Таблиця 1. Рейтингові показники кредитних спілок, що є членами НАКСУ

Категорія	Назва показника бальної оцінки	Мета	31.03.2013		30.06.2013		30.09.2013		31.12.2013		31.03.2014	
			Фактичне значення	Бал	Фактичне значення	Бал	Фактичне значення	Бал	Фактичне значення	Бал	Фактичне значення	Бал
ДОХОДНІСТЬ	Балансовий прибуток до активів	>0	-1,2%	-10	-2,2%	-10	-2,4%	-10	-2,9%	-10	-1,0%	-10
	Доходи до витрат	>100%	114,2%	10	110,4%	10	105,5%	10	106,1%	10	114,6%	10
КАПІТАЛ	Резерви до активів	>=11%	27,8%	10	26,6%	10	26,4%	10	26,0%	10	27,7%	10
	Прострочені до власного капіталу	<30%	63,6%	3	64,3%	3	65,8%	3	64,6%	3	64,3%	3
	Капітал до активів	>=30%	35,5%	10	38,0%	10	37,8%	10	38,5%	10	40,1%	10
	Власний капітал до активів	>=10%	16,4%	10	15,9%	10	15,7%	10	15,2%	10	17,3%	10
АКТИВИ	Доходні активи до платних зобов'язань	>115%	144,3%	5	152,5%	5	152,7%	5	154,1%	5	154,1%	5
	Доходні активи до активів	90%	84,7%	3	84,5%	3	85,4%	4	84,5%	3	83,7%	3
	Основні засоби до активів	3-5%	3,8%	5	3,6%	5	3,5%	5	3,2%	5	3,2%	5
	Кредити до активів	85%	91,8%	4	91,5%	4	92,3%	4	90,9%	4	90,3%	4
	Чисті кредити до активів	85%	80,5%	5	80,8%	5	81,7%	5	80,2%	5	79,9%	4
ПРОСТРОЧЕНІСТЬ	Працюючі кредити до активів	>80%	74,2%	2	74,5%	2	75,0%	2	74,2%	2	72,5%	2
	Прострочені до кредитів	<4%	8,4%	1	8,5%	1	9,2%	1	8,2%	1	9,0%	1
	Прострочені до активів	<3,5%	6,3%	1	6,4%	1	6,6%	1	6,0%	1	7,4%	1
ЛІКВІДНІСТЬ	Ліквідні активи до активів	10%	19,5%	4	18,7%	4	17,8%	4	19,3%	4	19,6%	4
	Разом			63		63		64		63		62

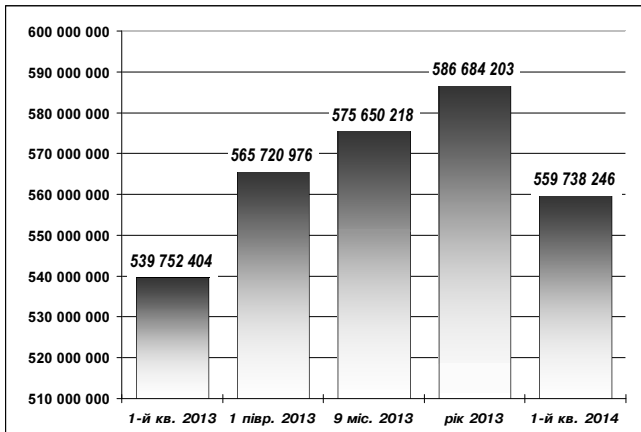
Перший квартал 2014 року характеризується зменшенням як активів, так і кредитного портфеля. При цьому, показник балансового прибутку (збитку) до активів зменшився на 1,9% і станом на 31.03.2014 року склав 1% від загальних активів системи. В той же час, співвідношення доходів 1 кварталу 2014 року до витрат цього періоду склало 114,6%, що зівставно з даними першого кварталу

2013 року. Одночасно зменшення обсягів кредитування, пов'язане із нестабільною політичною та економічною ситуацією, так само, як і зростання прострочених кредитів, відбилося на погіршенні співвідношення чистих кредитів до активів. Незважаючи на це, в цілому система кредитних спілок - членів НАКСУ за результатами 1 кварталу 2014 року має оцінку "добре".

ЗВЕДЕНІ ДАНІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК — ЧЛЕНІВ НАКСУ (ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ)

■ АКТИВИ

Діаграма 1. Сумарні активи кредитних спілок (грн.)

Активи кредитних спілок - членів НАКСУ на 01.04.2014 склали 559,7 млн. грн., що свідчить про зменшення сумарних активів протягом першого кварталу 2014 року на 27 млн. грн., (4,7%) а у порівнянні з аналогічним періодом минулого року зростання на майже 20 млн. грн. - 3,6%.

Уявлення про наявну структуру активів кредитних спілок - членів НАКСУ дає наступна таблиця:

Таблиця 2. Структура кредитних спілок — членів НАКСУ за активами

	Кількість КС	% від загальної кількості КС	Активи	% від загальної суми активів	Середні активи по групі КС
Менше 100 тис. грн.	7	5,83%	362 562	0,06%	51 795
Від 100 до 500 тис. грн.	11	9,17%	3 419 299	0,61%	310 845
Від 500 тис. грн. до 1 млн. грн.	13	10,83%	9 592 260	1,72%	737 866
Від 1 до 2 млн. грн.	28	23,33%	40 910 178	7,31%	1 461 078
Від 2 до 5 млн. грн.	33	27,51%	111 277 770	19,88%	3 372 054
Понад 5 млн. грн.	28	23,33%	394 176 177	70,42%	14 077 721
	120	100%	559 738 246	100 %	4 664 485

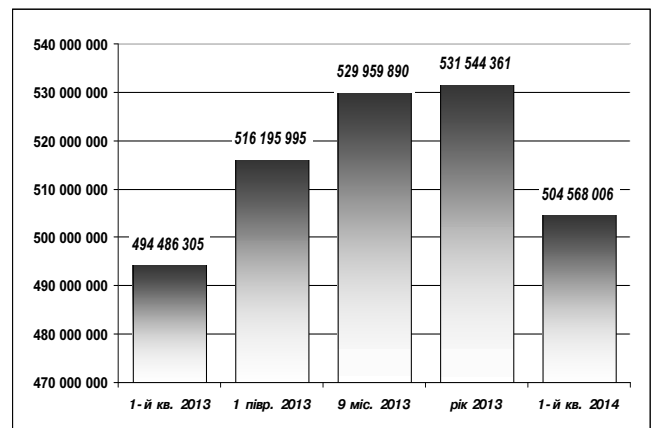
Незважаючи на зменшення загальних активів, у першому кварталі 2014 року середні активи кредитних спілок - членів НАКСУ, порівняно з четвертим кварталом 2013 року, зросли на 287 тис грн. При цьому, протягом 12 місяців середні активи

кредитних спілок - членів НАКСУ зросли майже на 555 тис. грн.

Переважна більшість кредитних спілок - членів НАКСУ (понад 74%) мають в активах понад мільйон грн., у таких спілках акумульовано 97,6% активів системи. В той же час, на майже 26% від загальної кількості кредитних спілок з активами менше 1 млн. грн. припадає лише 2,4% активів.

■ КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ

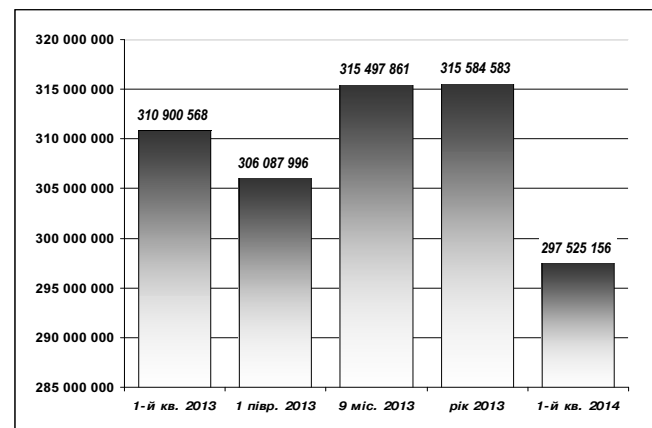
Діаграма 2. Кредитний портфель кредитних спілок (грн.)

Кредитний портфель кредитних спілок - членів НАКСУ у першому кварталі 2014 року зменшився на майже 27 млн. грн. (5,1%) і на 01.04.2014 року склав 504,6 млн. грн. Протягом 12 місяців кредитний портфель збільшився на 10,1 млн. грн. (2%).

■ ЗАОЩАДЖЕННЯ

Діаграма 3. ЗАОЩАДЖЕННЯ членів кредитних спілок (грн.)

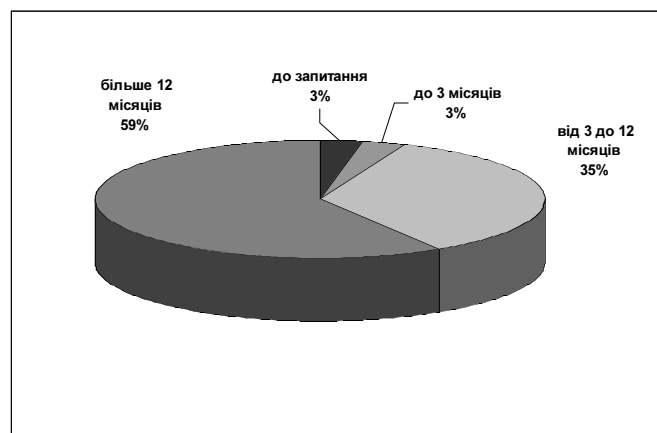
Внаслідок описаних вище змін у активах та кредитному портфелі слід очікувати змін у структурі активів кредитних спілок - членів НАКСУ.

У першому кварталі 2014 року внески (вклади) членів кредитних спілок на депозитні рахунки, порівняно з четвертим кварталом 2013 року, зменшилися на 18,1 млн. грн. (5,8%) і склали 297,5 млн. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2013 року загальна сума заощаджень зменшилася на 13,4 млн. грн.

Активи кредитних спілок фінансуються за рахунок внесків (вкладів) на депозитні рахунки на 53,1%, що на 4,4% менше, ніж на 01.04.2013 р. Втім внески (вклади) членів КС на депозитні рахунки залишаються вагомим джерелом коштів у кредитних спілках - членах НАКСУ. Від процентних ставок за цими вкладками залежать, в основному, процентні ставки за кредитами.

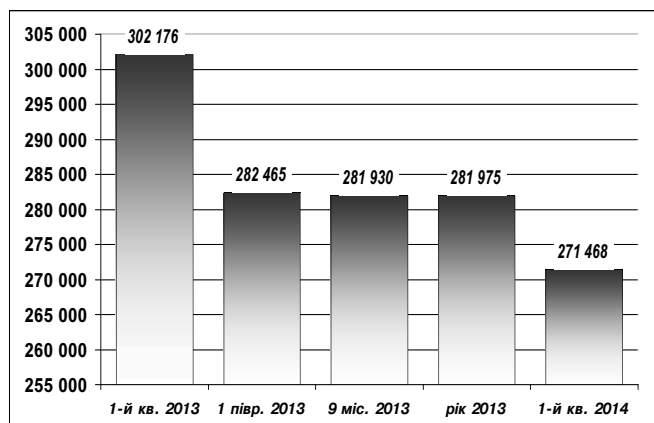
Структура вкладів на депозитних рахунках у першому кварталі 2014 р., порівняно з четвертим кварталом 2013 року, має незначні зміни у бік збільшення термінів: зокрема, зросла на 1% питома вага договорів на термін більше 12 місяців з відповідним зменшенням частки договорів від трьох до дванадцяти місяців.

Протягом першого кварталу 2014 р. кількість

КІЛЬКІСТЬ ЧЛЕНІВ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Діаграма 5. Кількість членів кредитних спілок

членів кредитних спілок зменшилася на 10,4 тис. осіб і станом на 01.04.2014 склала 271 468 осіб. Протягом останніх 12 місяців кількість членів кредитних спілок зменшилась на 10,2%. Така ситуація свідчить про мобілізацію активної частини членства кредитними спілками - членами НАКСУ.

Наступна таблиця розкриває структуру кредитних спілок - членів НАКСУ за кількістю членів спілок станом на 01.04.2014.

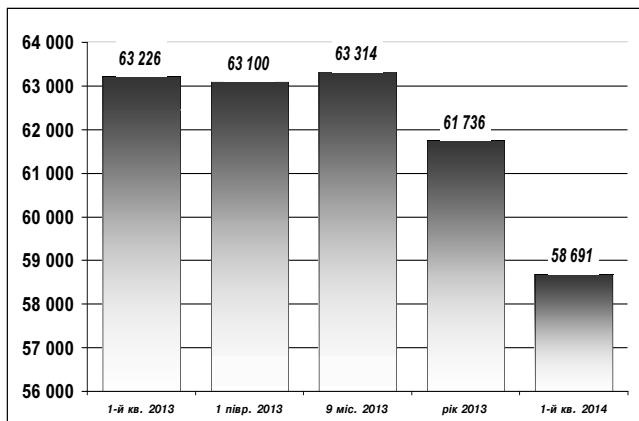
Таблиця 3. Структура кредитних спілок за кількістю членів

Кількість членів	Кількість КС	% від загальної кількості КС	Кількість членів КС	% від загальної кількості членів
Менше 100	6	5,00%	440	0,16%
від 100 до 500	29	24,17%	7 956	2,93%
від 500 до 1000	20	16,67%	14 035	5,17%
від 1000 до 2000	28	23,33%	39 857	14,68%
від 2000 до 5000	23	19,16%	74 828	27,56%
понад 5000	14	11,67%	134 352	49,50%
	120	100%	271 468	100 %

Структура кредитних спілок - членів НАКСУ за кількістю членів у першому кварталі 2014 року залишається майже незмінною. Група спілок, в яких обслуговується від 100 до 500 осіб (29 спілок), залишається найчисленнішою за кількістю. При цьому, майже 50 % членів обслуговуються у великих кредитних спілках з кількістю членів понад 5000 осіб. В кредитних спілках з кількістю членів до 1000 осіб обслуговується лише 8,3 % загальної кількості членства, в той же час, кількість таких спілок складає 45,84 % від загальної кількості КС - членів НАКСУ.

КІЛЬКІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ

Діаграма 6. Кількість позичальників кредитних спілок

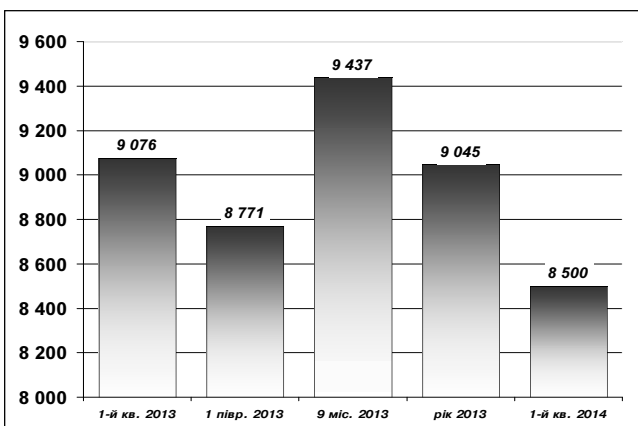
У першому кварталі простежується зменшення на 3 тисячі осіб загальної кількості позичальників, на 01.04.2014 їх кількість склала 58 691 осіб., а

за 12 місяців вона зменшилась більше ніж на 4,5 тисячі осіб. В той же час, як було показано вище, кредитний портфель за 12 місяців зріс на 10,1 млн. грн. Зменшення кількості позичальників одночасно з ростом кредитного портфеля свідчить про зростання середнього розміру кредитів. Так, станом на 31 березня 2014 року середній розмір кредитів складав 8 597 грн. Порівняно з аналогічним періодом попереднього року середній розмір кредиту збільшився на 776 грн.

■ КІЛЬКІСТЬ ВКЛАДНИКІВ

Кількість вкладників кредитних спілок у першому кварталі 2014 року зменшилася порівняно з четвертим кварталом 2013 року на 6 % і на кінець кварталу їх кількість становила 8 500 осіб. Протягом 12 місяців кількість вкладників зменшилась на 6,4 %.

Діаграма 7. Кількість вкладників кредитних спілок

В процесі аналізу членства виділяються три групи кредитних спілок:

- спілки, в яких обслуговується менше 1000 осіб;
- спілки, в яких обслуговується від 1000 до 5000 осіб;
- спілки, в яких обслуговується понад 5 000 осіб.

Розглянемо активи цих груп кредитних спілок, відображені у таблиці 4.

Підсумовуючи наведену інформацію, можна констатувати наступне: кредитні спілки - члени НАКСУ можна об'єднати у три групи, які дуже подібні до груп режимів регулювання, визначених Нацкомфінпослуг.

Зокрема, 45,8% кредитних спілок з невеликим розміром активів об'єднують 8,3% загальної кількості членів; ця група кредитних спілок, де 10,9%

Таблиця 4. Структура кредитних спілок — членів НАКСУ за активами

Кількість членів	Кількість КС	Кількість членів КС	Активи	Середні активи по групі КС	Кількість позичальників	Кількість вкладників
Менше 1000	55	22 431	77 285 903	1 405 198	6 383	907
від 1000 до 5000	51	114 685	317 571 281	6 226 888	26 287	3 695
понад 5000	14	134 352	164 881 062	11 777 219	26 021	3 898
	120	271 468	559 738 246	4 664 485	58 691	8 500

позичальників і 10,7% вкладників, за суттю близька до третьої групи режимів регулювання. При цьому, питома вага активних членів (співвідношення кількості вкладників та позичальників до загальної кількості членів спілки) в цій групі складає 32,5%.

Друга група - 42,5% кредитних спілок, яка об'єднує 42,2% загальної кількості членів (44,8% позичальників і 43,5% вкладників), - близька до другої групи режимів регулювання. Питома вага активних членів в цій групі складає 26,1%.

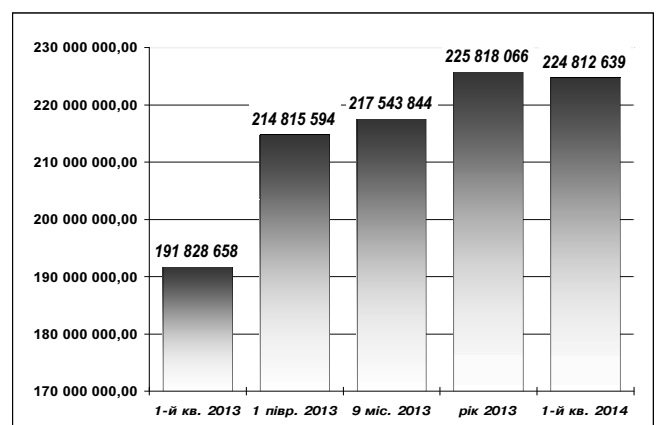
Група спілок, яка об'єднує понад 5000 членів, найменша за кількістю - 11,7% від загальної кількості кредитних спілок - членів НАКСУ, має найвищий розмір середніх активів, в ній сконцентровано найбільше членів - 49,5% від загальної кількості і найбільше вкладників - 45,9%, а позичальників - 44,3%. Ця група аналогічна до першої групи режимів регулювання. Питома вага активних членів по цій групі складає 22,3%.

В цілому по кредитних спілках - членах НАКСУ питома вага активних членів кредитних спілок складає 25% від загальної кількості.

▶ КАПІТАЛ КРЕДИТНИХ СПІЛОК — ЧЛЕНІВ НАКСУ

■ СУМАРНИЙ КАПІТАЛ

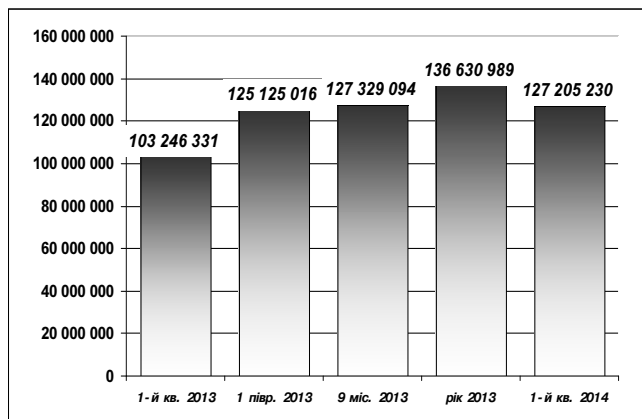
Діаграма 8. Сумарний капітал кредитних спілок (грн.)

Сумарний капітал кредитних спілок у першому кварталі 2014 року зменшився на 1 млн. грн. (0,5%) і склав 224,8 млн. грн. Протягом 12 місяців сумарний капітал збільшився на майже 33 млн. грн. (17 %).

ПАЙОВИЙ КАПІТАЛ

Діаграма 9. Пайовий капітал кредитних спілок (грн.)

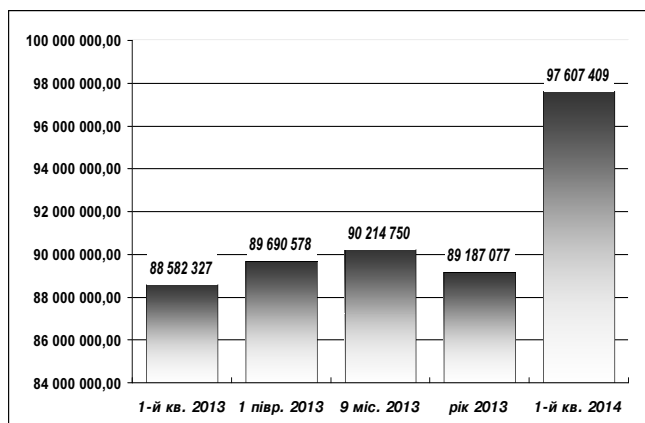

Основною складовою капіталу кредитних спілок лишається пайовий капітал, питома вага якого у складі загального капіталу дорівнює 56,5%, при цьому протягом кварталу питома вага пайового капіталу у складі загального капіталу зменшилася на 3,9%. На 01.04.2014 року сумарний пайовий капітал склав 127,2 млн. грн., що на 9,4 млн. грн. менше, ніж його значення на 31.12.2013 р. Протягом 12 місяців сумарний пайовий капітал збільшився на 24 млн. грн. (23,2%).

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

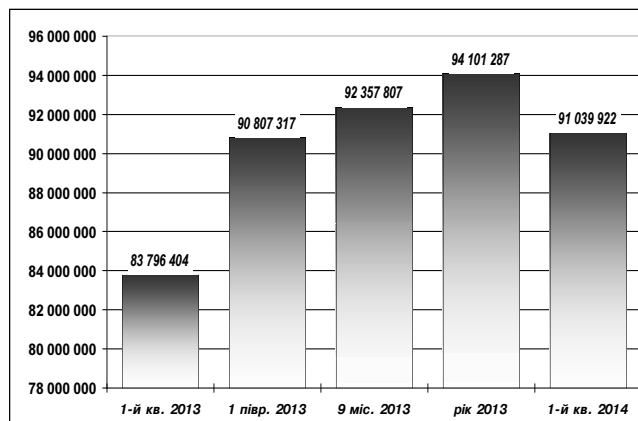
У першому кварталі 2014 року власний капітал кредитних спілок - членів НАКСУ збільшився на 8,4 млн. грн. і склав 97,6 млн. грн. За останні 12 місяців власний капітал зріс на 9 млн. грн. - 10,1%.

Діаграма 10. Власний капітал кредитних спілок (грн.)

РЕЗЕРВНИЙ КАПІТАЛ

Діаграма 11. Резервний капітал кредитних спілок (грн.)

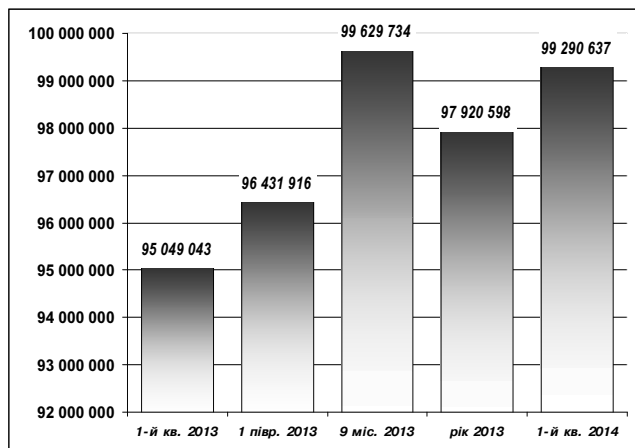
На 01.04.2014 сумарний резервний капітал склав 91 млн. грн., що на 7,2 млн. грн. більше, ніж його значення на 01.04.2013 р., в той же час, за перший квартал 2014 року сумарний резервний капітал зменшився на 3,1 млн. грн.

ЯКІСТЬ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК - ЧЛЕНІВ НАКСУ

СУМА ПРОСТРОЧЕНИХ КРЕДИТІВ

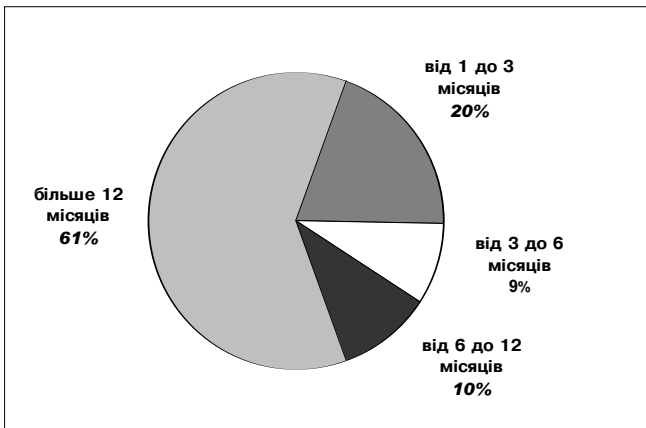
У першому кварталі 2014 року сума прострочених кредитів, порівняно з минулим кварталом, збільшилася на 1,4 млн. грн. і склала 99,3 млн. грн. За останні 12 місяців цей показник збільшився на 4,2 млн. грн. При цьому, порівняно з аналогічним періодом 2013 року, рівень прострочення протягом року лишився практично незмінним - 19,2% від загальної суми кредитного портфеля на 1 квітня 2013 року і 19,6 % - на 1 квітня 2014 року.

Діаграма 12. Сума прострочених кредитів (грн.)

Наступна діаграма дає уявлення про структуру прострочених кредитів:

Діаграма 13. Структура прострочених кредитів

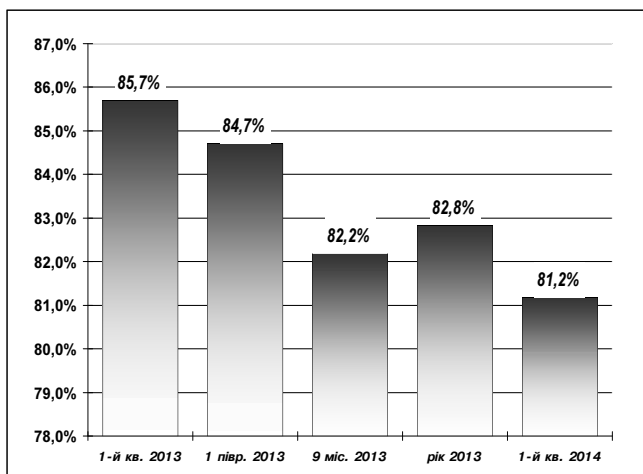

В структурі прострочених кредитів продовжують переважати прострочені кредити терміном більше 12 місяців, хоча їх питома вага, порівняно з минулим кварталом, у загальній простроченості зменшилася на 6% і склала 61%. Суттєво зросла протягом першого кварталу питома вага кредитів, прострочених від 1 до 3 місяців, вона зросла на 6% і склала 20%, а питома вага кредитів, прострочених від 6 до 12 місяців, зменшилася на 1% і склала 10% від загальної суми прострочених кредитів.

Подальші діаграми відображають динаміку співвідношень РЗПВ до нормативного значення, простроченості до власного капіталу, а також співвідношення суми прострочених кредитів, не покритих РЗПВ, до кредитного портфеля по системі в цілому.

■ ДОСТАТНІСТЬ РЗПВ

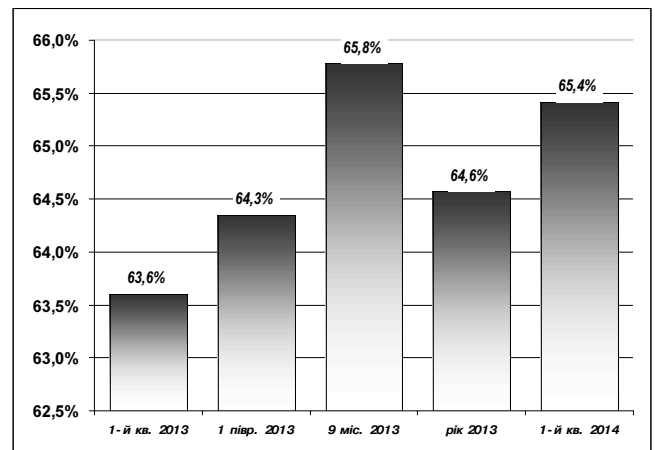
Діаграма 14. Достатність резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів (в процентах до нормативного значення)

Співвідношення фактично сформованого РЗПВ до його нормативного значення у першому кварталі 2014 року зменшилося, і на 01.04.2014 р. достатність РЗПВ, в процентах до нормативного значення, склала 81,2 %, що на 1,6 % менше, ніж станом на 31.12.2013 року. Протягом 12 місяців достатність РЗПВ зменшилася на 4,5%.

■ СПІВВІДНОШЕННЯ ПРОСТРОЧЕНИХ КРЕДИТІВ ДО ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Діаграма 15. Співвідношення прострочених кредитів до власного капіталу

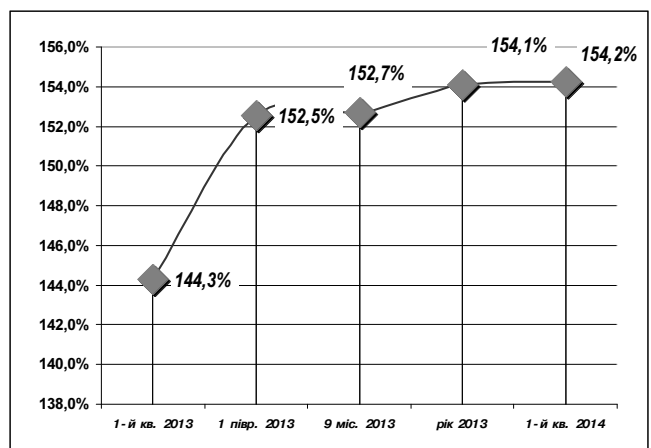

У першому кварталі 2014 року внаслідок збільшення загальної суми прострочених кредитів співвідношення прострочених кредитів до власного капіталу збільшилося на 0,8% і склало 65,4 %. В той же час, за останні 12 місяців цей показник збільшився на 1,8%.

► ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НАКСУ

■ ДОХОДНІ АКТИВИ ДО ПЛАТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

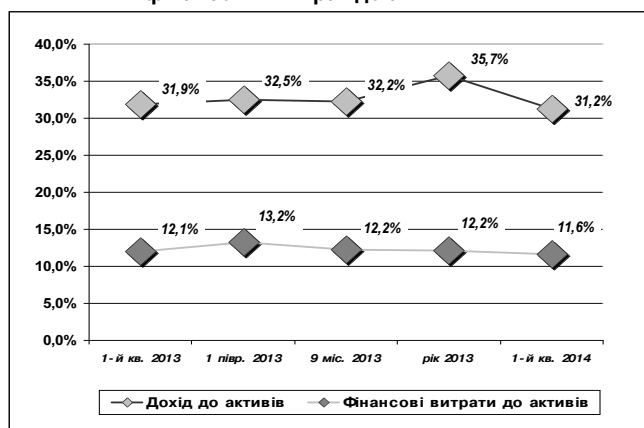
Діаграма 16. Співвідношення доходних активів до платних зобов'язань (нормативне значення: не менше 100%)

У першому кварталі 2014 року співвідношення між доходними активами та платними зобов'язаннями порівняно з початком року майже не змінилося. Проте за останні 12 місяців це співвідношення зросло на 9,9% і досягло 154,2%. Таке співвідношення надає кредитним спілкам можливість встановлення конкурентних процентних ставок на ринку кредитування.

■ ДОХІД ДО АКТИВІВ, ФІНАНСОВІ ВИТРАТИ ДО АКТИВІВ

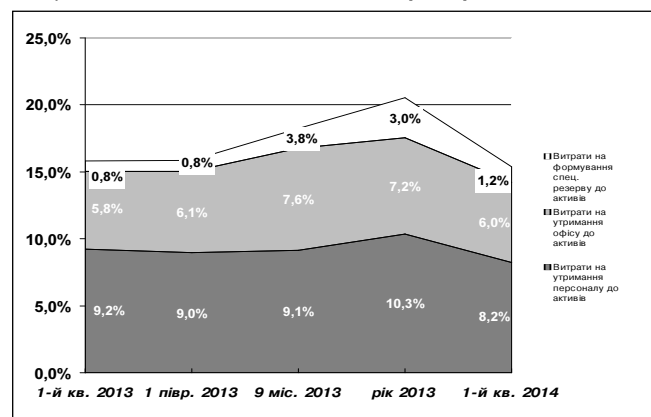
Діаграма 17. Співвідношення доходу до активів та фінансових витрат до активів

Рівень доходності активів протягом першого кварталу 2014 року зменшився на 4,5%, а рівень вартості активів зменшився на 0,6%. Падіння рівня доходності активів в цілому притаманне першому кварталу, зокрема у першому кварталі 2013 року рівень доходності активів зменшився на 3%. В той же час, протягом останніх 12 місяців він зменшився на 0,7%, в той час як рівень вартості активів зменшився на 0,5%. Загальне співвідношення доходності активів та їх вартості на рівні відповідно 31,2% та 11,6% забезпечує кредитним спілкам джерела як покриття операційних витрат, так і адекватної капіталізації.

■ РОЗПОДІЛ ЗА ВИДАМИ ВИТРАТ

Діаграма 18. Розподіл за видами витрат кредитних спілок

Продовжують переважати витрати на утримання персоналу порівняно з витратами на формування спецрезерву та витратами на утримання офісу. У першому кварталі 2014 року витрати на утримання персоналу склали 8,2% від активів, що на 7% більше за витрати на формування РЗПВ, які, в свою чергу, зменшилися, порівняно з четвертим кварталом, більше ніж вдвічі і склали 1,2%. Витрати на утримання офісу зменшилися, порівняно з 4 кварталом, на 1,2% і склали 6% від активів.

Втім, для різних категорій кредитних спілок як структура витрат в цілому, так і структура операційних витрат має певні особливості, про що свідчать дані наступних таблиць.

Таблиця 4. Загальна структура витрат кредитних спілок, %

Розмір активів	до 100 тис. грн.	від 100 до 500 тис. грн.	від 500 тис. грн. до 1 млн. грн.	від 1 до 2 млн. грн.	від 2 до 5 млн. грн.	понад 5 млн. грн.	Разом по НАКСУ
Процентні витрати разом	4,2%	6,5%	6,9%	24,1%	31,5%	45,7%	39,8%
Операційні витрати разом	40,6%	88,7%	73,3%	59,9%	56,6%	43,5%	48,5%
Витрати на формування РЗПВ	55,2%	4,3%	15,2%	11,7%	3,1%	2,8%	4,0%
Витрати на формування резервного капіталу	0,0%	0,5%	0,5%	1,1%	3,2%	1,1%	1,5%
Витрати на проценти на паї	0,0%	0,0%	4,1%	3,2%	5,6%	6,9%	6,2%

Питома вага процентних витрат пропорційна розміру активів кредитних спілок. Найбільший відсоток процентних витрат притаманний спілкам з активами понад 5 млн. грн. Ця група кредитних спілок має також один з найменших відсотків операційних витрат. Найбільша частка операційних витрат притаманна кредитним спілкам з активами від 100 тис. грн. до 1 млн. грн. Розподіл доходу на додаткові пайові внески притаманний спілкам з активами понад 500 тис. грн., а найбільша питома вага такого розподілу - кредитним спілкам з активами понад 5 млн. грн.

Розмір активів кредитних спілок впливає і на структуру операційних витрат. В цілому уявлення про структуру операційних витрат для різних груп кредитних спілок дає наступна таблиця:

Таблиця 5. Структура операційних витрат кредитних спілок

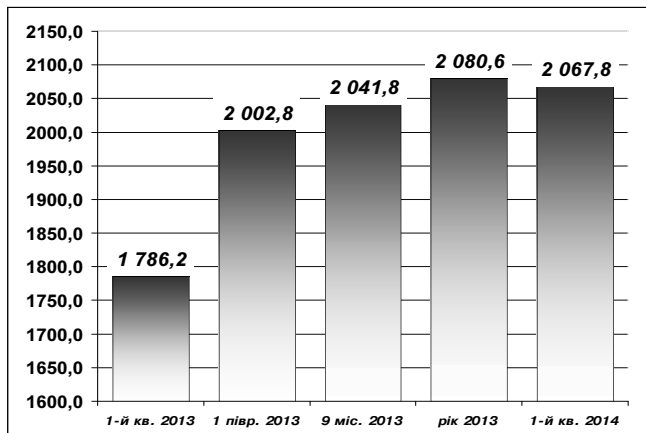
Розмір активів	до 100 тис. грн.	від 100 до 500 тис. грн.	від 500 тис. грн. до 1 млн. грн.	від 1 до 2 млн. грн.	від 2 до 5 млн. грн.	понад 5 млн. грн.	Разом по НАКСУ
Витрати на зарплату	64,8%	67,5%	64,2%	62,0%	61,1%	55,5%	58,0%
Офісні витрати	34,8%	31,0%	33,0%	36,3%	35,1%	43,6%	40,2%
Витрати на формування спільних фінансових фондів	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Витрати на нарахування податку на прибуток	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%
Інші витрати	0,4%	1,3%	2,8%	1,3%	3,5%	0,6%	1,5%

Максимальна питома вага витрат на оплату праці в складі операційних витрат притаманна кредитним спілкам з активами від 100 тис. грн. до 500 тис. грн., а мінімальна - кредитним спілкам з активами понад 5 млн. грн. Найбільші спілки мають найбільшу частку витрат на утримання офісу. Витрати на формування спільних фінансових фондів притаманні кредитним спілкам з активами від 100 до 500 тис. грн.

ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПО ЧЛЕНАХ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НАКСУ

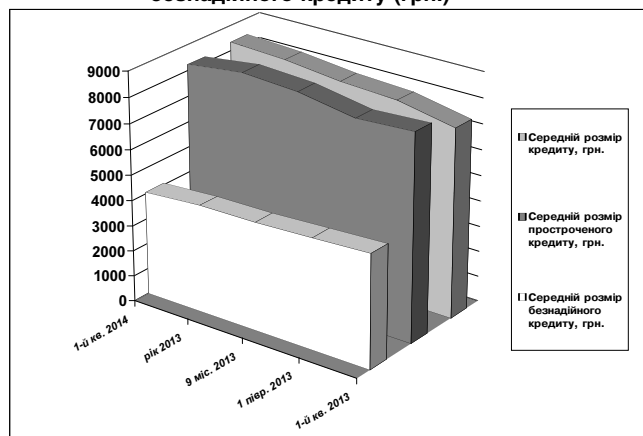
■ АКТИВИ НА ОДНОГО ЧЛЕНА СПІЛКИ

Діаграма 19. Активи на одного члена спілки (грн.)

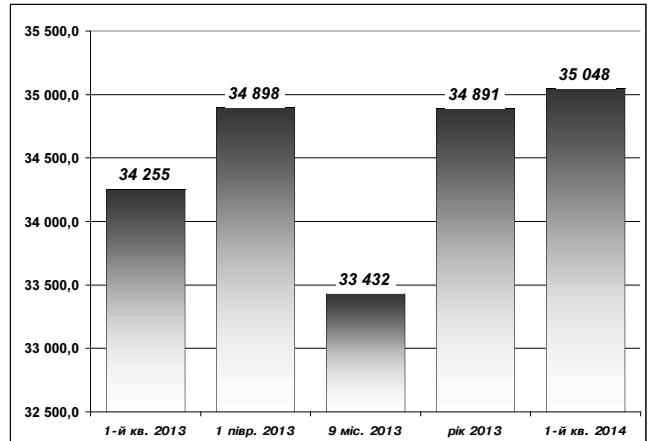
■ СЕРЕДНІ РОЗМІРИ КРЕДИТУ, ПРОСТРОЧЕНОГО КРЕДИТУ ТА БЕЗНАДІЙНОГО КРЕДИТУ

Діаграма 20. Середній розмір кредиту, середній розмір простроченого кредиту, середній розмір безнадійного кредиту (грн.)

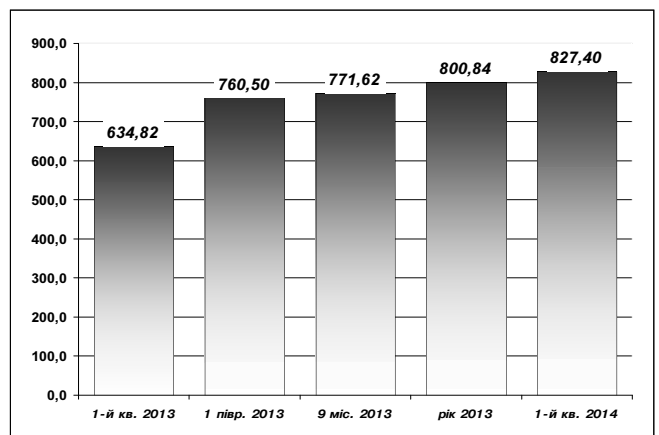
■ ЗАОЩАДЖЕННЯ НА ОДНОГО ВКЛАДНИКА

Діаграма 21. Заощадження на одного вкладника, грн.

■ КАПІТАЛ НА ОДНОГО ЧЛЕНА СПІЛКИ

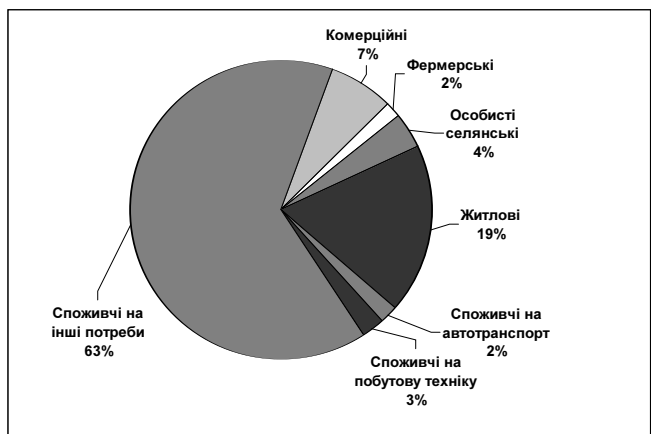
Діаграма 22. Капітал на одного члена спілки (грн.)

■ СТРУКТУРА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ЗА ВИДАМИ

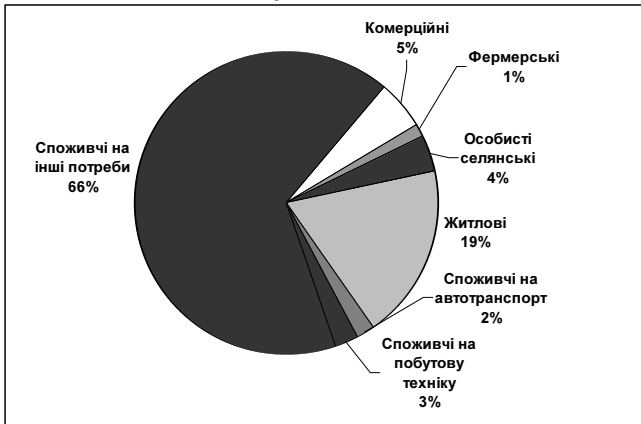
Структура кредитного портфеля у першому кварталі 2014 року майже не змінилася, частка споживчих кредитів складає 68%, відбулося незначне сезонне збільшення питомої ваги фермерських та особистих селянських кредитів на 1 процент кожного виду. Споживчі кредити переважають в структурі кредитного портфеля, вони забезпечують спілкам 71% доходності. Найнижчою доходністю характеризуються в цю

Діаграма 23. Структура кредитного портфеля за видами

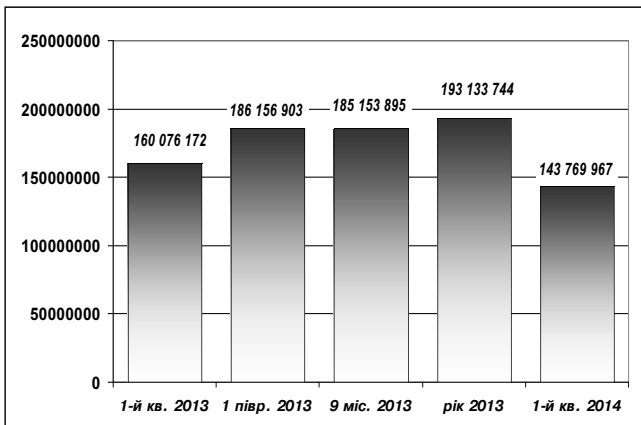
ДОХОДНІСТЬ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ЗА ВИДАМИ КРЕДИТІВ

Діаграма 24. Доходність кредитного портфеля за видами кредитів

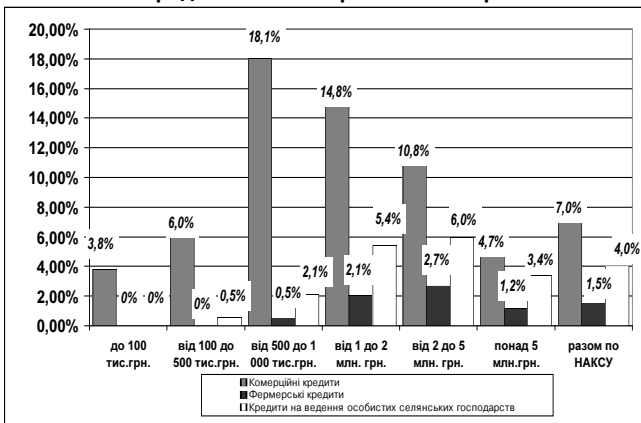
му періоді фермерські кредити (1 % доходу від 2 % портфеля). Поквартальна динаміка видачі кредитів представлена наступною діаграмою:

Діаграма 25. Поквартальна динаміка видачі кредитів (грн.)

Сума виданих кредитів у першому кварталі 2014 року зменшилася, порівняно з четвертим кварталом, на 49,3 млн. грн. і склала 143,8 млн. грн. Порівняно з першим кварталом 2013 року, сума виданих кредитів зменшилася на 10,2 %. Загальна картина буде неповною, якщо не представити відсоток комерційних, фермерських та особистих селянських кредитів в кредитних портфелях спілок різних категорій:

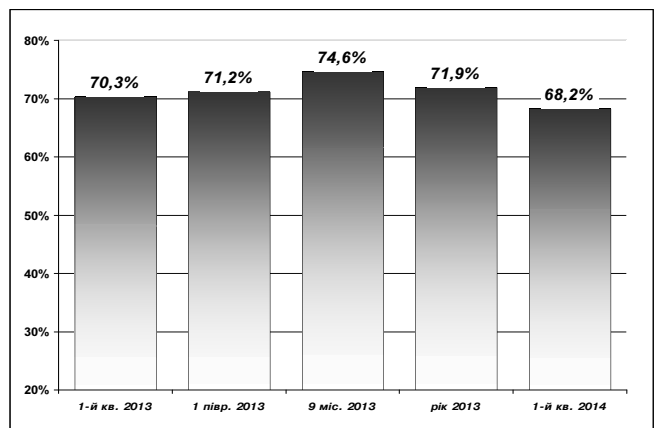
Діаграма 26. Структура кредитних портфелів кредитних спілок різних категорій

Питома вага бізнес-кредитів у кредитному портфелі всіх кредитних спілок - членів НАКСУ складає 12,5 %, порівняно з попереднім кварталом цей показник майже не змінився. Найбільшою часткою бізнес-кредитів характеризуються кредитні портфелі кредитних спілок з активами від 1 до 2 млн. грн. (22,3 %), а найменшою (3,8 %) - кредитні портфелі кредитних спілок з активами до 100 тис. грн. Найбільша питома вага кредитів, наданих на ведення фермерських та особистих селянських господарств, притаманна кредитним спілкам з активами від 2 до 5 млн. грн.

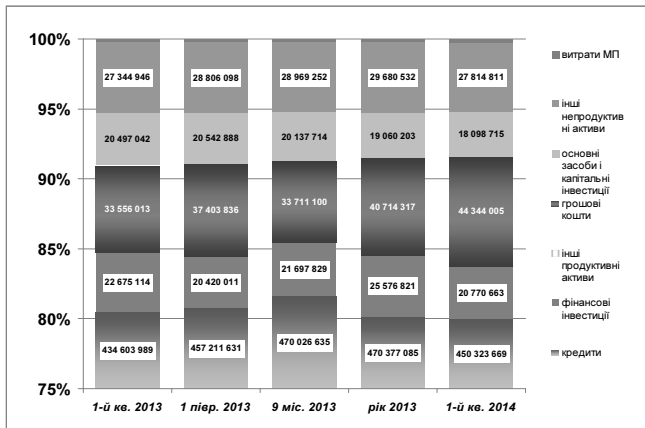
Наступна діаграма представляє виконання кредитними спілками - членами НАКСУ нормативу 3.1.1 - покриття прострочених кредитів регулятивним капіталом як одного з найважливіших. Дані наведеної діаграми свідчать про те, що станом на 31 березня 2014 року, як і у попередньому році, кредитними спілками - членами НАКСУ цей норматив виконується. В першому кварталі 2014 року фактичне значення показника зменшилося на 3,7 % порівняно з четвертим кварталом 2013 року і склало 70,6 %. Порівняно з аналогічним періодом 2013 року співвідношення прострочених, неповернутих, безнадійних та пролонгованих кредитів до регулятивного капіталу зменшилося на 2,1%.

Діаграма 27. Дотримання нормативу 3.1.1.

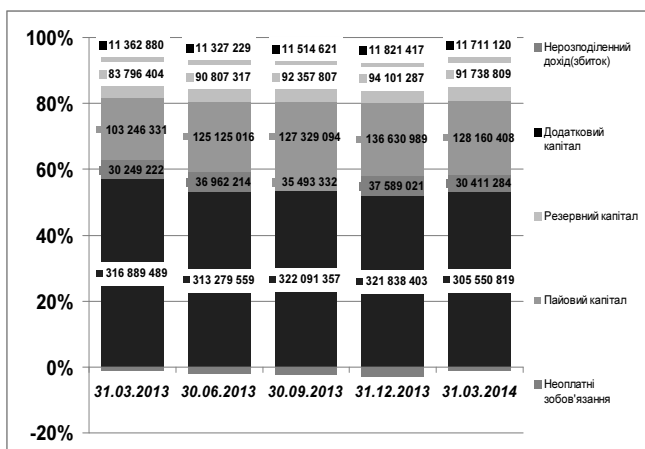
З метою оцінки рівня стабільності системи кредитних спілок - членів НАКСУ порівняємо структуру активів кредитних спілок і джерел їх фінансування - зобов'язань та капіталу:

Діаграма 28. Структура активів кредитних спілок і джерел їх фінансування

У першому кварталі 2014 року в структурі активів кредитних спілок - членів НАКСУ продовжується незначне зменшення питомої ваги продуктивних активів на 0,9%, питома вага продуктивних активів станом на 01.04.2014 складає 83,7%. Левову частку активів складає кредитний портфель - 80,0% від загальних активів. Дещо зменшилася у першому кварталі 2014 року частка фінансових інвестицій - з 4,4% до 3,7%. Питома вага непродуктивних активів складає 16,3%, при цьому продовжує зростати частка грошових коштів, протягом кварталу вона зросла на 1% і склала 7,9% від загальних активів. Порівняно з аналогічним періодом попереднього року частка продуктивних активів зменшилася на 1%, проте частка грошових коштів зросла на 1,7%.

Діаграма 29. Структура зобов'язань та капіталу кредитних спілок

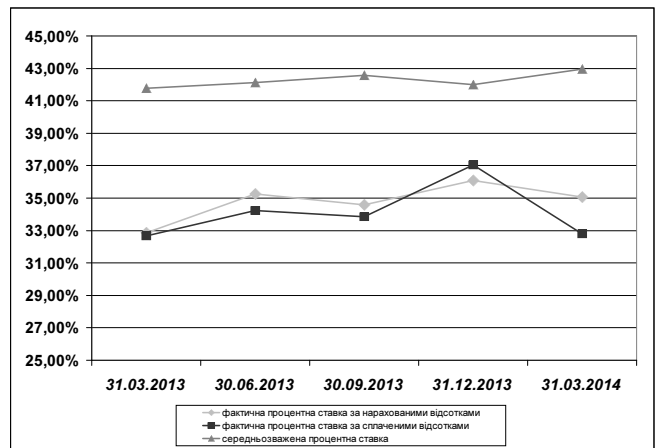
На відміну від структури активів, структура зобов'язань та капіталу протягом 12 мі-

сяців змінилася: якщо станом на 31.03.2013 р. активи кредитних спілок - членів НАКСУ фінансувалися за рахунок капіталу на 34%, а за рахунок зобов'язань, відповідно, на 66%, то станом на 31.03.2014 р. за рахунок зобов'язань фінансується 59,5% активів кредитних спілок - членів НАКСУ, а за рахунок капіталу - 40,5% активів; при цьому, за рахунок платних зобов'язань фінансується 54,1% від загальних активів, протягом року цей показник зменшився майже на 5%. Не можна не відмітити, що на рівень фінансування активів за рахунок капіталу суттєво вплинуло зменшення суми непокритого збитку у першому кварталі 2014 року, питома вага якого склала 0,9% від загальних активів.

Станом на кінець першого кварталу 2014 року за рахунок резервного капіталу фінансується 16,2% активів кредитних спілок - членів НАКСУ. Такий рівень фінансування активів дозволяє не тільки у повному обсязі поглинути непокритий збиток, а й забезпечити фінансування необхідної ліквідності на рівні майже 8% від активів.

Аналіз процентних ставок за кредитами представлений наступною діаграмою:

Діаграма 30. Аналіз процентних ставок за кредитами

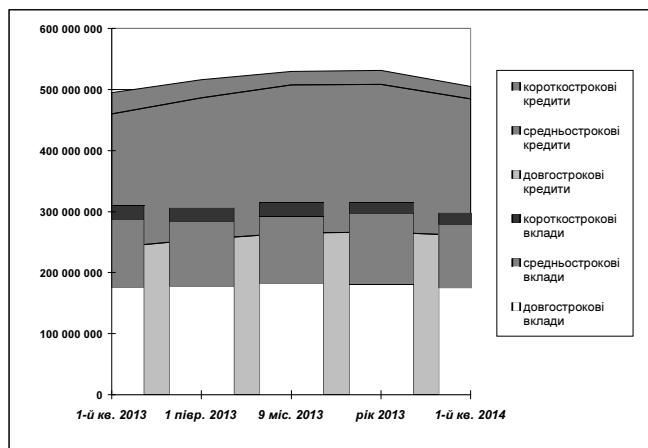

На діаграмі представлено порівняння середньозваженої процентної ставки (лінія з піктограмою трикутника) з фактичною доходністю кредитного портфеля як за нарахуванням (лінія з піктограмою ромба), так і за отриманими процентами (лінія з піктогра-

мою квадрата). Фактична доходність кредитного портфеля за нарахуванням та сплаченими процентами у першому кварталі 2014 року складає, відповідно, 35,1% та 32,8%, що відповідає описаному вище зростанню рівня поточної простроченості за кредитами. Проте протягом усього періоду середньозважена процентна ставка суттєво відрізняється від фактичної доходності кредитного портфеля як за нарахуванням, так і за отриманими процентами. При цьому, станом на 31.03.2013 розрив складав 7,3%, станом на 31.12.2013 року він зменшився і досяг 5,9%, а протягом першого кварталу 2014 року збільшився і на кінець кварталу за нарахуванням розрив складає 7,9%, а за сплаченими процентами - 10,2%. Тому ситуація потребує від кредитних спілок додаткової уваги під час планування очікуваної доходності кредитного портфеля, адже орієнтація на середньозважену процентну ставку може призвести до неотримання очікуваного доходу.

Під час аналізу загальної структури активів та пасивів було визначено, що частка активів, що фінансуються за рахунок платних зобов'язань, складає по кредитних спілках - членах НАКСУ станом на кінець першого кварталу 2014 року 54,1 %. В той же час, сума кредитів, виданих членам спілки, за виключенням резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позичок, складає 80,0 % від загальних активів. Наступна діаграма представляє деталізацію кредитного портфеля та портфеля вкладів за строками.

Діаграма 31. Порівняння кредитного портфеля та портфеля вкладів за строками

На представленій діаграмі області представляють кредитний портфель за строками від довгострокових до короткострокових, а стовпчики - портфель вкладів (також від довгострокових до короткострокових). Враховуючи той факт, що дані щодо фактично сформованого РЗПВ не містять диференціації його за строками кредитів, в цій діаграмі представлений кредитний портфель "брутто" - не зменшений на суму РЗПВ. Необхідно відмітити, що суттєвим ризиком ліквідності для кредитних спілок (в тому числі і невиконання нормативу короткострокової ліквідності) є розміщення середньострокових вкладів у довгострокові кредити.

Протягом всього періоду, що аналізувався по кредитних спілках - членах НАКСУ, в цілому кредитний портфель переважає портфель вкладів у зв'язку з частковим фінансуванням кредитного портфеля за рахунок капіталу. При цьому, як було показано вище, частка фінансування активів за рахунок капіталу постійно зростає. Фінансування довгострокових кредитів за рахунок довгострокових внесків (вкладів) на депозитні рахунки коливається в межах від 67,0 % до 72,9 %. Станом на кінець першого кварталу 2014 року довгострокові кредити фінансуються за рахунок довгострокових вкладів на 67,0%, середньострокові кредити - за рахунок середньострокових вкладів на 46,7 %, а короткострокові кредити - за рахунок короткострокових вкладів на 90 %. Враховуючи те, що фінансування кредитного портфеля, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, відбувається за рахунок капіталу кредитних спілок, таку структуру фінансування кредитного портфеля можна вважати достатньо безпечною, оскільки вона не несе у собі загрози проблем з ліквідністю. В той же час, кредитні спілки, кредитний портфель яких фінансується за рахунок вкладів в більшому обсязі, ніж у середньому по НАКСУ, повинні приділяти увагу відповідності кредитного портфеля портфелю вкладів за строками.

Наведена інформація на перший погляд

виглядає так, що в цілому у першому кварталі більшість показників системи кредитних спілок продемонстрували негативну динаміку, включаючи зменшення загальних активів і розміру кредитного портфеля та портфеля вкладів, зростання рівня простроченості тощо.

В той же час, необхідно пам'ятати, що до складу узагальнених показників кредитних спілок у першому кварталі 2014 тимчасово не включені дані кредитних спілок, які опинилися на окупованій території Криму та Севастополя, що спричинило зменшення розміру загальних активів щонайменше на 20,5 млн. грн., кредитного портфеля на 21 млн. грн., портфеля вкладів - на 8,4 млн. грн., капіталу - на 6,3 млн. грн., а резервного капіталу - на 4,2 млн. грн.

Зрозуміло, що з урахуванням тимчасової відсутності даних по кримських та севастопольських кредитних спілках зменшуються і такі показники, як загальний обсяг виданих за квартал кредитів тощо.

Що стосується загального зменшення обсягів кредитування та інших показників, така ситуація притаманна першому кварталу, в той же час, необхідно відмітити, що кредитні спілки - члени НАКСУ адекватно реагують на виклики першого кварталу 2014 року, пов'язані з політичною та економічною нестабільністю у країні. Таке реагування проявляється, зокрема, у:

- зміні структури активів у бік збільшення ліквідних коштів з метою недопущення паніки серед вкладників кредитних спілок;

- зменшенні обсягів видачі кредитів, яке пов'язане з відсутністю впевненості у позичальників - членів кредитних спілок у наявності джерел погашення таких кредитів у зв'язку не тільки з можливістю втрати заробітної плати як джерела такого погашення, а одночасно із здорожчанням товарів першої необхідності, що суттєво зменшує суму коштів, яка може спрямовуватися на погашення кредитів;

- активному поверненні вкладникам внесків (вкладів) на депозитні рахунки і зміною за рахунок таких дій структури фінансування активів за рахунок зобов'язань та капіта-

лу у бік перекидання навантаження щодо фінансування активів на капітал кредитних спілок - станом на 01.04.2014 за рахунок капіталу фінансується 40,5% активів.

Крім того, кредитні спілки - члени НАКСУ демонструють у першому кварталі скорочення рівня офісних витрат, адекватне змушеному зменшенню рівня доходності.

Дана стратегія менеджменту кредитних спілок спрямована не на зупинення діяльності, а на збереження мінімального та достатнього рівня доходів та витрат на "непевний" період, що забезпечить подальший розвиток та зростання спілок після стабілізації ситуації в країні.

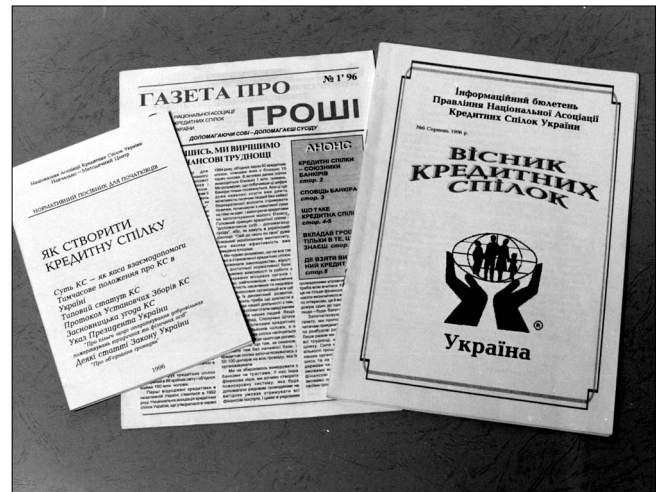
Катерина КАЛУСТОВА,
Віце-президент Національної асоціації
кредитних спілок України з питань
саморегульованості, Директор фінансового
департаменту НАКСУ

СЕРВІСНІ СТРУКТУРИ НАКСУ

У середині 1990-х років минулого століття НАКСУ, на той час єдина всеукраїнська організація, що допомагала створювати та координувала діяльність перших кредитних спілок, послідовно та цілеспрямовано робила перші кроки. Це було нелегко, зважаючи на загальний спад економіки, масове безробіття та шахрайство у фінансовій сфері. В перші ж роки існування при НАКСУ були створені Навчально-методичний центр, Сервісний центр, а трохи згодом – Інформаційно-консультаційна служба.

Перше підприємство, створене НАКСУ, – Сервісний центр – було зареєстроване 17 жовтня 1995 року. Ця структура була створена для підготовки та видання довідкових, методичних та навчальних матеріалів для кредитних спілок. За технічної підтримки американської діаспори (на побудову фінансової системи України тоді дуже активно впливали міжнародні організації, з якими НАКСУ співпрацювала) тиражувалися різноманітні буклети, членські книжки, роз-

даткові матеріали тощо. На той час в Україні діяло небагато кредитних спілок, оскільки спілчанський рух тільки-но відродився, і, тим не менш, всі вони потребували додаткової інформації та конкретної методичної підтримки, яку НАКСУ їм і надавала (по суті, це було єдине українське джерело фахової інформації).

Щороку кількість кредитних спілок в Україні непинно зростала, і тоді дуже гостро постало питання навчання працівників КС.

Через два роки після відкриття Сервісного центру. 12 вересня 1997-го, був створений Навчально-методичний центр НАКСУ (НМЦ НАКСУ). Його функція полягала у консультуванні та проведенні навчальних семінарів для кредитних спілок, сприянні становленню та розвитку системи КС в Україні шляхом повного інформаційного забезпечення. Створенням НМЦ НАКСУ треба завдячувати Програмі розвитку ООН, яка в перші роки стовідсотково фінансувала функціонування Навчального центру. Відповідно, для керівників і активістів спілок всі без винятку семінари були безкоштовними, що на той час було надзвичайно актуальним.

Долучитися до спічанського руху виявляло бажання все більше людей, у яких бракувало знань і досвіду. На тогочасних семінарах панувала особлива атмосфера: вчителям, лікарям, військовим, представникам інших не споріднених з фінансами професій необхідно було дати базові знання, роз'яснити принципи кооперації, основи діяльності кредитних спілок тощо. Методичні посібники тоді містили навіть зразки заповнення стандартних документів (прибуткові, видаткові касові ордери, платіжні доручення, чеки на отримання готівки та ін.). Слухачі се-

мінарів тих років згодом отримали відповідну фахову освіту і досі працюють в кредитних спілках, і багато хто з них стали наставниками молодого покоління кооператорів.

Функціональний діапазон НМЦ НАКСУ був достатньо широкий: курсові форми професійного навчання без присвоєння кваліфікації за напрямом (спеціальністю); організація та проведення навчання для керівників, працівників та членів кредитних спілок, а також категорій осіб, які цікавляться ідеєю кредитної кооперації; організація та надання інформаційних та інших консультаційних, рекламних та інших послуг у сфері

практичної діяльності КС, організація досліджень і розробок в галузі кооперативної проблематики та інших напрямках, пов'язаних з діяльністю кредитних спілок; створення, використання, обслуговування, продаж програмного забезпечення. При підготовці збірників методичних матеріалів використовувався міжнародний досвід з урахуванням вимог WOCCU (Всесвітньої Ради Кредитних Спілок), членом якої НАКСУ є з перших років свого існування, та вітчизняного законодавства.

В кінці дев'яностих років ринок кредитних спілок, в т.ч. сервісні структури НАКСУ залишились без міжнародної фінансової допомоги. Необхідно було виживати самим, і сервісні структури мали стати самодостатніми за рахунок оплати спілками послуг з навчання. Враховуючи ще недостатні можливості кредитних спілок, декілька років навіть НАКСУ була вимушена дотувати функціонування сервісних структур.

У березні 2001 року було створено Інформаційно-консультаційну службу НАКСУ (ІКС НАКСУ), засновниками якої стали НМЦ НАКСУ та Сервісний центр. Спектр послуг ІКС НАКСУ був дещо ширший, ніж

у попередніх сервісних структур, оскільки ринок активно розвивався і потребував все більшої кількості інформації, методологічних роз'яснень, нових інструментів тощо. Окрім раніше перелічених завдань, Інформаційно-консультаційна служба займається виготовленням та розповсюдженням поліграфічної продукції, публікацією звітності, забезпеченням КС пакетами методичних посібників з питань бухгалтерського обліку, звітності, юридичних аспектів діяльності, продажем і супроводом програмного забезпечення для ведення аналітичного та бухоб-

ліку у КС, розробкою веб-сторінок кредитних спілок — членів НАКСУ, співпрацею з вищими навчальними закладами в питаннях проведення обов'язкового підвищення кваліфікації керівників та головних бухгалтерів КС, організацією та проведенням конференцій в Україні й за її межами та ін. Таким чином, НАКСУ та її сервісні структури були єдиними, хто у кінці 1990-х — на початку 2000-х років на фаховому рівні надавав послуги з комплексного супроводу діяльності кредитних спілок.

За увесь період діяльності ІКС НАКСУ

було організовано та проведено понад 300 семінарів та тренінгів. Зазвичай вони проходили щомісяця, але інколи і фронтально — по 3-4 заходи на місяць, у тому числі з виїздом у регіони. Загалом у перші роки функціонування сервісних структур НАКСУ виїзних навчальних заходів було дуже багато, крім того, до кожного з них готувалися об'ємні збірники методичних матеріалів для усіх учасників. Такі виїзні семінари мають велику популярність у кредитних спілок і сьогодні, а підготовлені до них методичні посібники користуються постійним попитом і розповсюджуються серед кредитних спілок, які з різних причин не змогли взяти участь у навчальних заходах.

З 2002 по 2007 рік послугами сервісних структур користувалися не лише кредитні спілки та їхні члени. Загалом близько 1000 осіб були споживачами послуг ІКС, серед них обслуговувалося багато ініціативних груп та фізичних осіб, які цікавилися діяльністю кредитних спілок. Окрім навчання, спеціально для членів ініціативних груп було розроблено пакет документів, необхідних для відкриття кредитної спілки.

Після набуття чинності Закону України „Про кредитні спілки” та створення Держфінпослуг розпочалась перереєстрація всіх кредитних спілок. До речі, під час формування складу Держфінпослуг НАКСУ надала новоствореному державному регулятору, окрім певного кадрового забезпечення, всі свої напрацювання: систему звітності, комп’ютерну програму, систему перших нормативів та багато іншого, що згодом поширювалось на увесь ринок КС уже Державною Комісією.

До створення державного регулятора всі фінансові установи мали реєстрацію Національного банку. В результаті перереєстрації з 1200 діючих на той час кредитних спілок у чинному списку залишилось близько 400 установ, а спілки — члени НАКСУ перереєструвалися практично всі.

Процес перереєстрації передбачав подання до Державної Комісії досить об’ємного пакету документів, і майже усі кредитні спілки потребували допомоги у його підготовці. Групи фахівців НАКСУ та Держфінпослуг виїжджали практично в усі регіони України, проводили спільні семінари та забезпечували кооператорів необхідними ма-

теріалами.

Після закінчення перереєстрації кредитних спілок у Держфінпослуг, 2005 року, настав ще один дуже активний етап роботи сервісних структур НАКСУ — обов’язкове підвищення кваліфікації працівників КС, яке проводилося у співпраці з Українським інститутом розвитку фондового ринку. Ці навчальні заходи можна назвати „гала-семінарами”: на відміну від сьогоденних, кожен тривав тиждень, кількість учасників сягала 70 осіб, по закінченні слухачі здавали екзамени. Матеріал викладали фахівці НАКСУ,

запрошені спеціалісти з Держфінпослуг та працівники Українського інституту розвитку фондового ринку. Навчання йшло за програмами з питань кредитування, менеджменту, бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та звітності, юридичних аспектів діяльності кредитних спілок та ін. За стислий термін на цих семінарах навчання пройшов практично весь ринок кредитних спілок України.

Наступна хвиля масових навчальних заходів, організованих сервісними структурами НАКСУ, настала 2008 року, коли до вже знайомих кредитних спілок додалися нові. Сьогодні фахове навчання проводить Київський міжгалузевий інститут підвищення кваліфікації із залученням, у тому числі, фахівців НАКСУ.

Для ведення аналітичного та бухгалтерського обліку кредитних спілок була розроблена власна комп'ютерна програма „КС Фінанси”. Нею було забезпечено діяльність понад 300 кредитних спілок. У програмі від самого початку були зібрані всі відомі операції, які коли-небудь виконували кредитні спілки: повністю автоматизовано фінансо-

вий облік внесків, кредитів, вкладів на депозитні рахунки членів КС, а також бухгалтерський облік. По сьогоднішній день „КС Фінанси” набагато функціональніша за інші, вона охоплює всі можливі варіанти послуг, надаваних кредитними спілками, і повною мірою задовольняє потреби кредитних установ. До того ж, „КС Фінанси”, яка знаходиться у стовідсотковій власності НАКСУ, дуже вигідно відрізняється від аналогів на ринку своєю ціною політикою.

Після закінчення масової перереєстрації кредитних спілок перед сервісними структурами НАКСУ постало нове завдання — підготовка пакетів документів КС для отримання ліцензій у Держфінпослуг. Для цього замість тимчасової співпраці була запроваджена посада штатного юриста. Таким чином підготовка пакетів на ліцензії стала досить налагодженим процесом. Сьогодні ІКС активно консультує з різноманітних питань кредитні спілки — члени НАКСУ і ті, що не входять до складу асоціації.

Останнім часом Інформаційно-консультативна служба тісно співпрацює з Проектом USAID „АгроІнвест”. Це проект техніч-

ної допомоги, що фінансується Американським агентством з міжнародного розвитку, головною метою Проекту є сприяння розвитку сільського господарства України та підвищення конкурентоспроможності агробізнесу. Одним із напрямків роботи Проекту, який реалізується Інформаційно-консультаційною службою, є зміцнення спроможності кредитних спілок надавати якісні кредитні послуги малим та середнім сільгоспвиробникам.

В рамках співпраці з проектом „АгроІнвест” Інформаційно-консультаційною службою було проведено базове дослідження поточної практики кредитування малих та середніх сільгоспвиробників кредитними спілками-членами НАКСУ; розроблено методологію класифікації сільськогосподарських кредитів; розроблено нові кредитні продукти для кредитних спілок, які займаються агрокредитуванням (включаючи всю необхідну документацію: типові договори, положення і т. ін.); розроблено технологію оцінки позичальника (пакет документів, який дозволяє як майбутньому позичальнику, так і кредитодавцю проаналізувати по-

точний фінансових стан сільгоспвиробника – позичальника та спрогнозувати майбутні фінансові показники сільгоспвиробника з метою визначення можливості видачі (отримання) кредиту)). Службою внутрішніх ревізій НАКСУ проведено внутрішні ревізії кредитних спілок – учасників робочої групи НАКСУ з агрокредитування за спеціально розробленою методикою, створено вебсторінки кредитних спілок – учасників робочої групи з агрокредитування, проведено низку семінарів та тренінгів з питань особливостей кредитування малих та середніх сільгоспвиробників, забезпечено обмін досвідом між кредитними спілками щодо набутих напрацювань та ін.

Час пливе, і обставини, що постійно змінюються, ставлять перед структурами сервісного обслуговування кредитних спілок все нові і нові завдання. Вступаючи у третє десятиліття діяльності НАКСУ на ринку, ми впевнені в тому, що, як і у попередні десятиліття, успішно справимось з усіма новими завданнями та викликами.

КС "ПАРТНЕР-ПЛЮС": "НАШ КОЛЕКТИВ - ДРУЖНЯ КОМАНДА"

Кредитні спілки України вже десятиліттями справно виконують свою соціальну місію допомоги громадянам України, задовольняючи їх фінансові потреби. Свій перший десятирічний рубіж переступила кредитна спілка „Партнер-Плюс” з міста Полонного Хмельницької області. Сьогоднішня бесіда – з Головою правління кредитної спілки **Олександром Поліщуком.**

— Олександр Олександровичу, розкажіть, будь ласка, читачам, з чого починалась робота вашої кредитної спілки.

— Кредитну спілку “Партнер-Плюс” було створено ініціативною групою людей на установчих зборах 4 квітня 2004 року, зареєстровано в державних органах 20 квітня 2004 року, а 15 червня того ж року її було включено до реєстру фінансових установ. З тих пір вже 10 років кредитна спілка успішно працює на фінансовому ринку Хмельниччини.

Початок діяльності не назвеш простим, переважно, через незначні фінансові ресурси, акумульовані шляхом внесення коштів засновниками. Протягом 10 років членство нашої спілки з 50-ти зросло до 230 осіб, і більшість з них є постійними її членами. Активи кредитної спілки “Партнер-Плюс” станом на квітень 2014 року становлять 102500,00 грн.

Наша кредитна спілка є дійсним членом Національної асоціації кредитних спілок України, членом Об'єднаної кредитної НАКСУ.

— Який період роботи вважаєте найбільш результативним?

— Важко відокремити найбільш результативний період роботи, оскільки кожний

день роботи спілки — це є вже результат. Від першого дня і по сьогодні це є кропітка, напружена праця для задоволення потреб своїх членів, для підтримання їх стабільного фінансового стану.

— Чи стикалися Ви у своїй діяльності з проявами конкуренції?

— Звісно, у Полонному є кілька відділень банків. Проте наші шляхи ні з ким не перетинались. Кредитна спілка “Партнер-Плюс” працює на вигідних умовах та цінує своїх членів. Люди, навіть маючи кредити в інших фінансових установах, охоче користуються нашими послугами.

— Що, на Вашу думку, найкраще свідчить про прозорість роботи КС і укріплює довіру до її послуг?

— Дотримання чинного законодавства, багаторічна співпраця з постійними членами спілки — це, на моє переконання, є запорукою прозорості роботи КС. Такими принципами ми керуємося у своїй щоденній роботі і це підтверджено довірою наших спілчан. Пайові внески видаються вчасно на вимогу вкладників.

— Розкажіть, будь ласка, про колектив вашої кредитної спілки.

— В штаті кредитної спілки працює всього п'ятеро людей. Всі вони мають фахову освіту та щиро віддані своїй справі. Наш колектив — це є дружня команда.

— Переважно на які цілі люди позичають гроші у вашій КС?

— Ми надаємо кредити в основному на споживчі потреби, а також на ремонт та реконструкцію житла, навчання, лікування та ін.

— Сьогодні жодна установа не може похвалитися відсутністю заборгованості. З допомогою яких інструментів вирішуєте цю проблему Ви?

— Звичайно, заборгованість існує, і це наразі одна з найгостріших проблем. За 10 років наша кредитна була змушена неодноразово вдаватись до вирішення спорів в судовому порядку. Але здебільшого ми намагаємось владнати ситуацію загодя шляхом індивідуального підходу до кожного боржника: нагадуванням про заборгованість в телефонному режимі, надсиланням листів-нагадувань, листів-попереджень. Наслідком негативної кредитної історії в подальшому мо-

же стати відмова у наданні кредиту. Тому позичальники самі зацікавлені у своєчасній виплаті позичених коштів. Наразі в судовому провадженні немає жодної судової справи. 36 виконавчих листів та судових наказів знаходяться у виконавчій службі для виконання.

— Чи змінилися рівень операційної діяльності та ставлення людей до послуг вашої кредитної спілки після карколомних подій в Україні?

— На жаль, зараз країна переживає не кращі часи, як в політичному, так і в економічному плані. Проте завдяки тісній співпраці з членами кредитної спілки ставлення людей до послуг нашої установи не змінилось. Ми певні, що найближчим часом в нашу Україну прийдуть мир, спокій і стабільність. І колектив кредитної спілки "Партнер-Плюс" бажає цього усім жителям України!

— Які досягнення вашої кредитної спілки Ви вважаєте найважливішими сьогодні?

— Довіра наших членів кредитної спілки — і це є найважливіше сьогоднішнє досягнення нашої спілки.

КРЕДИТНІЙ СПІЛЦІ "ПРИДУНАВ'Я" - 15!

11 травня 1999 року в м. Ізмаїлі Одеської області відкрилася нова фінансова установа — кредитна спілка „Придунав’я”. Це був досить непростий період для розвитку з точки зору економічної ситуації. Однак бажання ентузіастів допомагати співгромадянам принесло вагомі плоди — сьогодні спілка, збагачена багаторічним досвідом, має статус прозорої та надійної установи. Пропонуємо вашій увазі розмову з Галиною Бусигіною, яка стояла біля витоків КС „Придунав’я”, і ні на день не полишала улюбленої справи.

— Пані Галино, цього року вашій кредитній спілці виповнюється 15 років від дня заснування. Розкажіть, будь ласка, про перші кроки та шлях, який ви подолали за цей час.

— Мало сказати, що було важко. Ми починали без віри у великі активи, лише з надією на добру справу, і спілка потроху набирала обертів. Ми дуже вдячні Калустовій Катерині Віталіївні, яка ще на початковій стадії розвитку спілки приїхала до нас та розповіла про НАКСУ. Вона була нашим наставником, детально змалювала великі можливості спілки та ознайомила з методами розширення клієнтської бази. Це було дуже важливо, оскільки на початку нашої роботи ми планували обслуговувати лише сільгоспвиробників.

— Як протягом історії КС «Придунав’я» змінювалися основні показники?

— Стабілізація роботи спілки настала після прийняття Закону України „Про кредитні спілки”. Поступово росли активи, а членство з часом сягнуло 12 000 осіб.

— Які види кредитів сьогодні переважають у кредитному портфелі вашої кредитної спілки?

— Переважно це споживчі кредити, на особисті потреби — якщо говорити про їх призначення. За сумами від них не відстають і фермерські кредити та кредити на ведення особистих селянських господарств.

— Чи є серед членів спілки такі, що кредитуються повторно? Чи були випадки, коли люди брали кредит у вашій спілці для погашення банківського кредиту?

— Я вважаю, що у повторних кредитах і полягає сила кредитування. Це є показником стабільності та відкритості спілки. А кредитування для погашення боргів в інших банках — це невід’ємна частина нашої роботи, хоча такий вид кредитування зветься „на особисті потреби”.

— Чи є простроченість за кредитами? Як працюєте з неплатниками?

— Звичайно, є. Однак постійна професійна робота в цьому напрямку — гарантія

успіху. Дуже велике значення у цьому плані має оцінка позичальника та його платоспроможності ще на стадії прийняття рішення про видачу кредиту.

— Усі кредитні спілки, які сьогодні працюють в Україні, мають гарний досвід роботи в кризових умовах. З Вашого досвіду, які методи виживання є найефективнішими?

— Найважливішою складовою нашої роботи є люди, незалежно від того, в яких умовах діє установа. Прозорі щорічні загальні збори та відкритість правління — це довіра клієнтів, і особливо вкладників.

— Яке Ваше ставлення до подій останніх місяців в Україні? Чи відбулась політична нестабільність на роботі вашої КС?

— В нашому регіоні склалась досить цікава ситуація: якби не телевізор, то люди і гадки б не мали про те, що робиться в Україні. Загалом тиша, навіть стрибок курсу долара

жодним чином не змінив настроїв вкладників. Сьогодні ще жоден вкладник не розірвав достроково депозитний договір. Бо це ті ж люди, які вже „переживали” з нами кризи 2008 року.

— Враховуючи досвід останніх років, якою бачите роботу кредитної спілки «Придунав'я» у річній перспективі?

— З 1 квітня 2014 р. у нашої спілки новий Голова правління — Ольга Кузнєцова. Ольга Михайлівна працює в КС „Придунав'я” понад 10 років, раніше займала посаду заступника Голови правління. Ми покладаємо на неї великі надії, сподіваємось на втілення нових ідей та перспективи розвитку.

— На Вашу думку, які риси мають бути притаманні людям, що присвятили себе рухові кредитних спілок?

— Людяність. І при цьому варто пам'ятати, що кредитна спілка — не благодійна установа, а кредитна.

ТРИ ВЕЩИ, КОТОРЫЕ ОПРЕДЕЛЯЮТ ЧЕЛОВЕКА: ТРУД, ЧЕСТНОСТЬ, ДОСТИЖЕНИЯ

Он никогда не сидел без дела: ни в 1942-м, когда восьмилетним пацаном пошёл в первый класс, ни в 2002-м, когда окончательно сделал выбор в пользу заслуженного отдыха, правда, весьма активного отдыха. Честен? Да, перед всеми, и, прежде всего, перед собой, что дало ему возможность много достичь в жизни.

15 июня 2014 года председателю Наблюдательного совета КС «Добродий» (г. Брянка, Луганская область) Анатолию Харченко — 80 лет.

Анатолий Фёдорович — наша гордость, он наше ВСЁ. Номер его членской книжки — 31, он был в числе основателей кредитного союза, и пусть не идейным лидером, но человеком, который поверил нам и поддер-

жал в 2000 году наш кредитный союз. Вместе с ним мы отмечали 5-, 10-летний юбилей союза, а впереди у всех нас — пятидесятилетие. С 2001 года Анатолий Фёдорович входил в состав правления, с 2003 года — в Наблюдательный совет, и вот уже 10 лет он возглавляет его. Члены кредитного союза и Наблюдательного совета своим выбором из года в год подтверждают ему своё доверие.

Свою профессиональную карьеру Анатолий Фёдорович начал в 1957 году помощником начальника участка шахты, а закончил в 1994 году на должности директора шахты. Потом ещё была госслужба — разные должности, разные сферы деятельности. А когда-то, в далеком 1952 году, он хотел быть моряком — жаждал морской романтики, бороздить просторы мирового океана. Но судьба распорядилась иначе — в 1957 году окончил Киевский политехнический институт по модной тогда специальности «Разработка месторождений полезных ископаемых» но, как оказалось, довольно приземлённой или даже «подземлённой». За время учёбы Анатолий Фёдорович даже успел сняться в массовых сценах художественного фильма «Павел Корчагин» (1956 год, Киевская студия художественных фильмов, реж. А. Алов, В.Наумов).

С Анатолием Фёдоровичем мы познакомились в 2001 году, когда у него за плечами уже был огромный жизненный, профессиональный и управленческий опыт, а мы только-только начинали «писать свою исто-

рию». Сейчас имя А.Ф.Харченко неразрывно связано с кредитным союзом «Добродий».

В свои 80 лет Анатолий Фёдорович ведёт активный и здоровый образ жизни — он общественный деятель, имеет свою чёткую гражданскую позицию, самозабвенный охотник и рыбак, а главное — он муж, отец, дед и прадед. А для нас он элегантный мужчина, не лишённый чувства юмора педантичный коллега, а главное — надёжный товарищ.

Рассказывая о судьбе этого удивительно-го человека, невольно проводишь исторические параллели с современностью. Год рождения Анатолия Фёдоровича — 1934-й — был годом конституционных реформ, создания националистических движений, фашистских и антифашистских демонстраций.

Мир сотрясали забастовки, вооружённые столкновения, военные и государственные перевороты, устанавливались новые границы между государствами, заключались мирные договоры о ненападении, а потом с лёгкостью нарушались.

Прошло 80 лет, целая человеческая жизнь. На календаре 2014-й, а мир можно охарактеризовать так же, как и в 1934-м...

**Наталья Панчиценко, Председатель
правления кредитного союза
«Добродий» (г. Брянка Луганской
области)**

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

7 лютого 2014 року пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ) прийняв постанову «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судових рішень у цивільних справах» № 6.

На сьогодні актуальність даної постанови не викликає сумнівів, оскільки єдина постанова пленуму з питань, пов'язаних з оскарженням рішень і дій державних виконавців, була прийнята ще у 2003 році, тобто до набрання чинності новим Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК) та змін до нього. У постанові роз'яснюються не лише процедурні питання розгляду скарг на дії чи рішення державного виконавця, а й деякі питання по суті розгляду таких скарг.

Пленум ВССУ звернув увагу на те, що необхідність прийняття цієї постанови зумовлена прецедентною практикою Європейського суду з прав людини, яка свідчить, що виконавче провадження є не окремим інститутом нашої правової системи, а завершальною стадією судового розгляду справи, складовою частиною права на справедливий судовий розгляд та доступ до правосуддя. Так, одним із засобів юридичного захисту сторін виконавчого провадження при проведенні виконавчих дій є судовий контроль за виконанням судових рішень у цивільних справах. Він передбачає, зокрема, можливість здійснення певних процесуальних дій у виконавчому провадженні лише з дозволу суду, а також обов'язок суду розглянути скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби й позови, що виникають із відносин щодо примусового

виконання судових рішень.

При цьому пленум ВССУ акцентував увагу на те, що Законом України «Про виконавче провадження» (далі – Закон) передбачена заборона державному виконавцеві або іншій посадовій особі державної виконавчої служби зловживати процесуальними правами при здійсненні виконавчого провадження. Державний виконавець зобов'язаний вживати передбачені Законом заходи примусового виконання рішень неупереджено, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії, а особи, що беруть участь у виконавчому провадженні, зобов'язані сумлінно користуватися усіма наданими їм правами з метою забезпечення своєчасного і в повному обсязі здійснення виконавчих дій.

Юрисдикція спорів, пов'язаних з оскарженням рішень і дій державних виконавців

Право оскаржити дії державного виконавця в порядку цивільного судочинства законодавчо надане тільки сторонам виконавчого провадження, зокрема, тільки боржникові і стягувачу. Таке правило викладене в статтях 383 ЦПК, 12 і 82 Закону. Варто зазначити, що в порядку цивільного судочинства право на оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби мають також і представники сторін за законом чи договором, які діють від імені боржника або стягувача.

Щодо прокурора, то він також має право звернутися до суду в порядку цивільного судочинства зі скаргою на рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби при відкритті виконавчого провадження за його заявою у випадках представ-

ництва інтересів громадянина або держави в суді, а також і при здійсненні представництва в суді особи, яка є стороною виконавчого провадження. Разом із тим у разі відхилення подання прокурора в цілому чи частково або неповідомлення прокурора державною виконавчою службою про результати його розгляду прокурор може звернутися до суду в порядку адміністративного судочинства з позовом про визнання протиправним рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, або зобов'язання вчинити певні дії або утриматися від вчинення певних дій державним виконавцем чи іншою посадовою особою державної виконавчої служби.

Інші учасники виконавчого провадження, а також особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, зокрема, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності, поняті, працівники органів внутрішніх справ, представники органів опіки та піклування та інших органів, мають право на оскарження рішень державної виконавчої служби у відповідному адміністративному суді. В порядку адміністративного судочинства розглядаються позови за скаргами на рішення державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів, у тому числі й під час виконання виконавчих написів нотаріусів. Також до компетенції адміністративних судів належать справи щодо оскарження постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу, прийнятих у виконавчих провадженнях стосовно примусового виконання судового рішення у цивільній справі.

За наявності кількох відкритих виконавчих проваджень щодо виконання судових рішень судів різних юрисдикцій та/чи рішень інших органів (посадових осіб) про стягнення коштів лише з одного боржника, які об'єднані у зведене виконавче провадження, скарги стосовно рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої

служби при виконання такого провадження належать до юрисдикції адміністративних судів.

Пленум ВССУ також звернув увагу на порядок оскарження рішень державної виконавчої служби, які були прийняті в під час примусового виконання судових рішень за цивільними позовами в кримінальному провадженні. Зокрема, скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання вироків, що стосуються вирішення цивільних позовів у кримінальному провадженні підлягають розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Оскарження рішень державної виконавчої служби щодо виконання виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду здійснюється судами з розгляду цивільних справ і господарськими судами.

Крім звернення до суду зі скаргою на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, учасники виконавчого провадження мають право звертатися зі скаргами до начальника відповідного відділу або керівника вищого в порядку підлеглості органу державної виконавчої служби. В той час як боржник має право оскаржувати рішення чи дії державного виконавця лише в судовому порядку.

Порядок оскарження

Для того, щоб оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби відбувалося належним чином, скарга має відповідати загальним вимогам щодо форми та змісту позовної заяви, передбаченим положеннями ЦПК, зокрема, зміст оскаржуваних рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби та норму закону, яку порушено, а також обставини, якими заявник обґрунтовує свої вимоги.

Пленум ВССУ відзначив, що виконавче

провадження є завершальною і невід'ємною стадією судового провадження по конкретній справі, в якій провадження за скаргою не відкривається, а за подання позовної заяви сплачено відповідний судовий збір, отже, за подання скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби судовий збір не сплачується.

Слід звернути увагу, що в процесі судового розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби суд не має права застосовувати заходи забезпечення скарги, зокрема, такі як призупинення виконавчого провадження чи оскаржуваного рішення. Разом з тим, у суду є можливість до закінчення розгляду скарги зупинити стягнення на підставі виконавчого листа. За результатами розгляду скарги суд зобов'язаний постановити відповідну ухвалу. Якщо скарга визнається обґрунтованою, суд визнає оскаржувані рішення, дії або бездіяльність неправомірними і зобов'язує державного виконавця або іншу посадову особу державної виконавчої служби задовольнити вимогу заявника та усунути допущені порушення або іншим шляхом поновлює його порушені права чи свободи. Якщо оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність було прийнято або вчинено відповідно до закону, у межах повноважень суб'єкта оскарження і права чи свободи заявника не було порушено, суд постановляє ухвалу про відмову в задоволенні скарги. При цьому, визнаючи доводи скарги необґрунтованими і відмовляючи в її задоволенні, суд має зазначити в ухвалі, у зв'язку з чим і на підставі яких саме норм закону він дійшов такого висновку.

Щодо дій суду у разі нез'явлення особи, яка подала скаргу, то ВССУ відзначив, що у разі повторної неявки заявника чи його представника, які належним чином були повідомлені про дату судового засідання, без поважних причин скарга залишається без розгляду.

Строки подання скарги

Статтею 385 ЦПК встановлено десятиденний строк для подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність державного виконав-

ця, а у випадку оскарження постанови про відкладення провадження виконавчих дій – триденний строк. Перебіг строку починається з дня, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про порушення своїх прав.

В той же час, Законом визначено і спеціальний порядок обчислення строків. Так, постанова про відмову про відкриття виконавчого провадження оскаржується в десятиденний строк з дня її надходження, а оскарження оцінки майна, визначеної за результатами рецензування звіту про оцінку майна – в десятиденний строк з дня отримання повідомлення про рецензування.

Під час вирішення питання про поновлення строку для звернення зі скаргою на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби суд повинен виходити з того, що у відповідному законодавстві не міститься перелік поважних причин, їх з'ясовують у кожному конкретному випадку залежно від обставин справи. Якщо скаргу подано з пропуском строку, встановленого законом, та відсутнє клопотання про його поновлення, така скарга суддею одноособово залишається без розгляду при її прийнятті та повертається заявникові. При цьому заявникові може бути роз'яснено право на повторне звернення до суду на загальних підставах.

Нюанси розгляду скарг

Найпоширеніша підстава для оскарження – це відмова у відкритті виконавчого провадження. Причинами для відмови державним виконавцем у відкритті виконавчого провадження є: пропуск встановленого строку для пред'явлення виконавчих документів до виконання, неподання виконавчого документа, зазначеного у статті 17 Закону, неподання заяви про відкриття виконавчого провадження у випадках, передбачених Законом, наявності інших, передбачених законодавством, обставин, які виключають можливість здійснення виконавчого провадження. Пленум ВССУ звернув увагу, що приведений в статті 17 Закону перелік виконавчих документів є вичерпним.

Пленум ВССУ також наголосив, що при виконанні судових рішень про стягнення грошових коштів державний виконавець в першу чергу звертає стягнення на кошти боржника в гривнях та іноземній валюті, інші цінності, у тому числі кошти на рахунках і вкладах боржника у банках та інших фінансових установах, на рахунки в цінних паперах у депозитаріях цінних паперів, і лише за відсутності у боржника коштів і цінностей – на належне йому інше майно, за винятком того, на яке згідно із законом не може бути накладено стягнення. Більш того, відповідно до статті 52 Закону боржник має право запропонувати ті види майна чи предмети, на які необхідно звернути стягнення в першу чергу, але у будь-якому випадку черговість стягнення на кошти та інше майно боржника остаточно визначається державним вико-

навцем. Проте відмова державного виконавця задовольнити зазначену вимогу боржника може бути визнана в судовому порядку необґрунтованою.

Також слід звернути увагу, що дії державного виконавця, пов'язані з реалізацією арештованого майна, є підставою для виникнення цивільних прав та обов'язків інших осіб, які не є сторонами виконавчого провадження. Таким чином, до таких праводносин мають застосовуватися загальні положення про захист цивільних прав шляхом пред'явлення цими особами позову, у зв'язку з чим у цій частині скаргу на дії державного виконавця суди повинні залишати без розгляду.

За матеріалами аналітичного видання
«ЮРИСТ & ЗАКОН»

РОБОЧИЙ ЧАС: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Поняття робочого часу на побутовому рівні зрозуміло кожному – це час, протягом якого потрібно виконувати роботу, згідно з трудовим договором та чинним законодавством.

Поняття робочого часу та його види

На конкретному підприємстві, в установі, організації незалежно від форми власності і виду діяльності (далі – підприємство) тривалість робочого часу може бути предметом централізованого, локального, колективно-договірного та індивідуально-договірного регулювання.

Норма робочого часу визначається робочими днями або робочими тижнями.

Робочий день – тривалість роботи працівника протягом доби відповідно до графіка чи розпорядку роботи.

Робочий тиждень – установлена законом або на його підставі тривалість робочого часу в межах календарного тижня. На практиці застосовують два види робочого тижня:

- п'ятиденний;
- шестиденний.

У законодавстві про працю робочий час розмежовано на нормований і ненормований.

У свою чергу, нормований робочий час поділяється на:

- робочий час нормальної тривалості;
- робочий час скороченої тривалості;
- неповний робочий час.

Робочий час нормальної тривалості

Найпоширенішим видом робочого часу є робочий час нормальної тривалості. Це час, визначений у законодавстві як норма робочого тижня для працівників, зайнятих у звичайних умовах праці, незалежно від виду, характеру, форми виконуваної роботи та обліку робочого часу.

Відповідно до частини першої статті 50 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Ця норма не може бути збільшена ні колективним, ні трудовим договором.

Разом з тим, у частині другій статті 50 КЗпП передбачено, що при укладенні ко-

лективного договору на підприємстві норма робочого тижня може бути зменшена. Закріпленій на рівні колективно-договірному регулювання робочий час і буде нормальним для цього підприємства.

Робочий час скороченої тривалості

З огляду на об'єктивні обставини окремі категорії працівників потребують посиленого захисту з боку держави. Враховуючи особливі умови та характер виконуваної роботи, вік або стан здоров'я працівника, у статті 51 КЗпП передбачено скорочену, порівняно зі звичайною, зазначеною у частині першій статті 50 цього Кодексу, норму тривалості робочого часу. Традиційно в законодавстві і правовій літературі цей вид робочого часу називають скороченим.

Скорочений робочий час характеризується певними ознаками, закріпленими у КЗпП, а саме:

- вичерпний перелік працівників, які можуть працювати на умовах скороченого робочого часу, передбачено у законодавстві;
- скорочена тривалість робочого часу є нормальною та максимально допустимою нормою робочого часу для працівників, які мають право на такий вид робочого часу;
- суб'єкти, умови та порядок застосування скороченого робочого часу є обов'язковими для роботодавця;
- виконання роботи на умовах скороченої тривалості робочого часу не звужує обсягу трудових прав працівників (не впливає на розмір заробітної плати, тривалість відпусток тощо).

Умови, підстави й порядок установа скороченого робочого часу можуть бути визначені в рамках соціального партнерства і закріплені в колективному договорі. Роботодавець може за рахунок власних коштів встановити скорочений робочий час для жінок, які мають дітей віком до 14 років або дитину-інваліда.

Норма скороченої тривалості робочого часу є неоднаковою і диференціюється законодавцем залежно від суб'єктів та умов праці (ст. 51 КЗпП).

Наприклад, скорочений робочий час інвалідів може бути встановлено в колективному договорі або режим робочого часу може бути предметом індивідуально-договірному регулювання і визначатися сторонами при укладенні трудового договору.

Неповний робочий час

Неповний робочий час – це встановлений угодою сторін робочий час в межах нормальної його тривалості, протягом якого працівник повинен виконувати свої трудові обов'язки.

Розрізняють такі норми неповного робочого часу:

- неповний робочий день (зменшується тривалість робочого дня);
  - неповний робочий тиждень (зберігається нормальна тривалість робочого дня, але зменшується кількість робочих днів у тижні);
  - поєднання неповного робочого дня і неповного робочого тижня.
- Неповний робочий час відповідно до законодавства може встановлюватися:
- за угодою сторін трудових відносин;
  - за наданим працівникам правом;
  - у випадках, передбачених законодавством;
  - у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці.

Таким чином, неповний робочий час встановлюється шляхом досягнення відповідної згоди між сторонами трудового договору.

Але для деяких категорій громадян встановлено інший правовий режим. Так, право вимагати встановлення неповного робочого часу належить:

- згідно зі статтею 56 КЗпП:
- вагітним жінкам;
- жінкам, які мають дитину віком до 14 років або дитину-інваліда, зокрема таку, що перебуває під їх опікуванням;
- жінкам, які здійснюють догляд за хворим членом сім'ї відповідно до медичного висновку;
- згідно зі статтею 172 КЗпП:
- інвалідам відповідно до медичних реко-

мендацій

згідно зі статтею 1861 КЗпП:

– батькам, які виховують дітей без матері (у т. ч. у разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі);

– опікунам (піклувальникам);

– прийомним батькам.

Роботодавець також має право встановити неповний робочий час певному працівникові за умови дотримання процедури зміни істотних умов праці, передбаченої статтею 32 КЗпП. Зокрема, він має повідомити працівника про зміну істотних умов праці – систем та розмірів оплати праці, пільг, режиму роботи, встановлення або скасування неповного робочого часу, суміщення професій, зміну розрядів і найменування посад тощо – не пізніше ніж за два місяці. Протягом цих двох місяців зберігаються попередні умови праці.

Слід зазначити, що змінювати істотні умови праці роботодавець має право лише за наявності змін в організації виробництва і праці, різновидом яких є зміна режиму роботи всього підприємства, окремих структурних чи відокремлених підрозділів і певних категорій працівників, зокрема їх переведення на режим неповного робочого часу, якщо це обумовлено потребами виробництва, іншими причинами.

Рішення роботодавця про встановлення неповного робочого часу на підприємстві (у структурному чи відокремленому підрозділі, для окремої категорії працівників) оформляється шляхом видання наказу з основної діяльності.

Наказ має містити:

– констатуючу частину – пояснення щодо причин встановлення неповного робочого часу, мети застосування нового режиму роботи;

– розпорядчу частину – зміст змін істотних умов праці (установлення неповного робочого часу); календарну дату запровадження нового режиму роботи (з урахуванням вимог законодавства і процедур, пов'язаних з повідомленням працівників, оптимальною датою настання змін може бути дата з урахуванням двомісячного терміну і додаткового терміну на повідомлення пра-

цівників, наприклад, один тиждень);

– доручення службі персоналу (посадовій особі, яка відповідає за роботу з персоналом) щодо: повідомлення працівників про наступні зміни робочого часу в установлені законодавством строки; отримання від працівників рішення (згоди чи відмови) на продовження роботи в нових умовах.

Оскільки нормативні акти, які б встановлювали форму повідомлення працівника (мається на увазі індивідуальне повідомлення) і надання ним згоди на продовження роботи після зміни режиму робочого часу (відмови від продовження роботи), відсутні, рекомендується такі факти оформляти письмово із засвідченням відповідних документів підписами сторін трудового договору.

Напередодні (строку законодавством не встановлено) запровадження на підприємстві (у структурному чи відокремленому підрозділі, для окремої категорії працівників) неповного робочого часу з урахуванням отриманої згоди працівників на продовження роботи в нових умовах видається наказ з персоналу про встановлення неповного робочого часу кожному працівникові, який дав згоду на роботу в нових умовах (на практиці зазвичай видається зведений (груповий) наказ). У наказі має бути зазначено дату встановлення неповного робочого часу та розміру оплати праці: «пропорційно відпрацьованому часу». З наказом ознайомлюють кожного працівника в установленому порядку під розписку.

Працівники, які відмовилися від продовження роботи у зв'язку із встановленням неповного робочого часу, по закінченню строку повідомлення можуть бути звільнені на підставі пункту 6 статті 36 КЗпП (з виплатою вихідної допомоги у розмірі не менше середнього місячного заробітку). Такі працівники можуть бути звільнені також з інших підстав, наприклад, за власним бажанням, у порядку переведення на інше підприємство, за порушення трудової дисципліни.

Оплата праці на умовах неповного робочого часу провадиться пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку.

Робота на умовах неповного робочого часу не тягне за собою будь-яких обмежень

трудових прав працівників, у тому числі скорочення тривалості їх щорічної основної відпустки, тобто працівникові повинна надаватися щорічна основна відпустка повної тривалості.

Неповний робочий час може встановлюватися за погодженням між працівником і роботодавцем:

- як безпосередньо при прийнятті на роботу, так і згодом, у період роботи;
- на певний термін або без визначення такого терміну.

Зокрема, у разі якщо штатним розписом підприємства передбачено посаду – 0,5 штатної одиниці, працівника має бути прийнято на роботу на умовах неповного робочого часу. Угода про неповний робочий час повинна обов'язково зазначатися в наказі (розпорядженні) про прийняття на роботу. Розпорядча частина наказу може бути такого змісту:

«П.І.П. прийняти з «__» _____ 20__ р. на посаду _____ (назва посади) на умовах неповного робочого дня (понеділок - п'ятниця з 9.00 до 13.00 год.) з оплатою праці пропорційно відпрацьованому часу, з посадовим окладом згідно штатного розпису.»

Особа, прийнята на роботу з неповним робочим часом, не може бути переведена без її згоди на звичайні умови праці. Якщо робітник відмовляється перейти на режим нормального робочого часу, його не може бути звільнено відповідно до п.6 ст.36 КЗпП. Установлений угодою сторін неповний робочий час є необхідною умовою трудового договору, він виступає додатковою гарантією реалізації права на працю певної категорії громадян. У такому випадку власник повинен реалізувати виконання роботи за нормою нормальної тривалості робочого часу шляхом прийняття іншого працівника на неповний робочий час або запропонувати працюючому на умовах неповного робочого часу іншу посаду з такою ж тривалістю робочого часу.

Також неповний робочий час встановлюють зазвичай для працівників, які працюють

за сумісництвом. Розпорядча частина наказу виглядатиме наступним чином:

«П.І.П. прийняти з «__» _____ 20__ р. за сумісництвом на посаду _____ (назва посади) на умовах неповного робочого тижня (понеділок, середа і п'ятниця) з неповним робочим днем (з 9.00 до 13.00 год.) з оплатою праці пропорційно відпрацьованому часу, з посадовим окладом згідно штатного розпису.»

За заявою працівника до трудового договору мають бути внесені зміни, оформлені наказом про встановлення неповного робочого часу. Розпорядча частина наказу може бути наступного змісту:

«П.І.П., _____ (назва посади), встановити з «__» _____ 20__ р. до «__» _____ 20__ р. режим неповного робочого тижня з робочими днями: понеділок, вівторок і середа, з оплатою праці пропорційно відпрацьованому часу.»

За заявою жінки (батька дитини, баби, діда, інших родичів, які фактично доглядають за дитиною, або особи, яка усиновила чи взяла під опіку дитину, та одного із прийомних батьків), яка працює у період перебування у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (частини третя і четверта ст. 18 Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року № 504/96-ВР) розпорядча частина наказу може бути викладена наступним чином:

«П.І.П., _____ (назва посади), вважати такою, що перебуваючи у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, приступила до виконання своїх обов'язків з «__» _____ 20__ р. на умовах неповного робочого дня (понеділок - п'ятниця з 9.00 до 13.00 год.) з оплатою праці пропорційно відпрацьованому часу.»

Матеріал підготовлено з використанням відкритих інтернет-джерел